

Kaikkaa hyvää toivon

TARINOITA PIPOLASTA

Helena Raunio

Kaikkea hyvää toivon

HELENA RAUNIO

Kaikka hyvää toivon

TARINOITA PIPOLASTA

Helena Raunio
Kaikkea hyvää toivon — tarinoita Pipolasta

ISBN 978-952-94-5737-3 (kovakantinen)
ISBN 978-952-94-5738-0 (PDF)

Julkaisija: ER-säätiö, Karjalohja

Kuvatoimitus: Helena Raunio, Heikki Raunio, Pirjo Raunio & Minna Malja
Graafinen muotoilu: Minna Malja
Editointi: Elina Lustig
Paino: Nord Print, Helsinki 2022

*Esinimiösivun kuva: Pipolakodin
pitkäaikainen asukas Maija Virtanen
rakastaa kukkia, joita hän hoivaa oman
huoneensa ikkunalaudalla ja esittelee
niitä mielellään vierailijoille.
Kuva: Heikki Raunio*

*Nimiösivun kuva on vuodelta 1957.
Lasse-poika potkukelkkailee Pipolassa.
Kuva: Pipolan arkisto*

*Puolukkaretken saalis. Pipolassa oli
1950- ja 1960-luvuilla tärkeää, että
asukkaat saivat osallistua sekä puutar-
ha- ja keittiötöihin että kädentaitoja
kehittävään toimintaan.
Kuva: Pipolan arkisto*

SISÄLLYS

SAATE

9

Pipolan tarina pitää kertoa

1. PIPOLASTA TULI PITKÄAIKAINEN KOTI KEHITYSVAMMAISILLE

11

Pitkäaikaisin asukas Else-Maj Lindström:
”Kaikkea hyvää toivon”

12

2. PIPOLAKODIN SYNTY ON OSA SUOMEN HISTORIAA

17

Kansalaissota jätti jälkeensä orvot

18

Hiljaista auttamista avustuksia keräämällä

19

Talvisota moninkertaisti orpojen määrän

20

Lastenkoti saa lopulta vauhtia

20

3. LASTENKODIN PERUSTAMINEN JA UUSI SUUNTA

23

Maatilasta tehdään kaupat Tyyne Helinin kanssa

24

Pipola oli perinteikäs kulttuurisukujen
kohtauspaikka

25

Kotona asuvat kehitysvammaiset vaikeuksissa

31

Kehitysvammaisilla yhä suurempi hätä –
hanke muuttaa suuntaa

31

Ensimmäinen tyttö tuli taloon

33

Ohjesääntö toimi ohjenuorana

34

Lapset saivat omat rautasängyt

37

Kouluopetusta annettiin kaikille –
ensimmäisten joukossa Suomessa

38

Pipolassa oli kaikilla tarkka päiväjärjestys

39

Lasten terveydestä huolehdittiin hyvin

41

Valtiolta saatiin tärkeää tukea toimintaan

42

Pipolassa on aina saneerattu ja rakennettu

42

Sosiaaliministeriö kiirehtii laajentamaan

44

Pipola kulkee kohti opetus- ja työkotia

46

4. PIPOLAA KANNATTELVAT MONITOIMIMIEHET JA TAITAVAT NAISET

47

Eino Raunio, Pipolakodin pitkäaikainen
puheenjohtaja: Pipolasta tuli elämäntehtävä
Mitä se pipo tarkoittaakaan?

49

50

Aulis Raunio jatkoi vastuunkantoa
50 vuoden ajan

52

5. PIPOLASSA KAIKKI SAIVAT OPPIA

57

Hei, koululaiset tulee!

58

Kannustavaa yhteydenpitoa omiin vanhempiin

58

Ennakkoluulot hälvenivät kylällä

59

Kaikki käyvät koulua tasavertaisesti

60

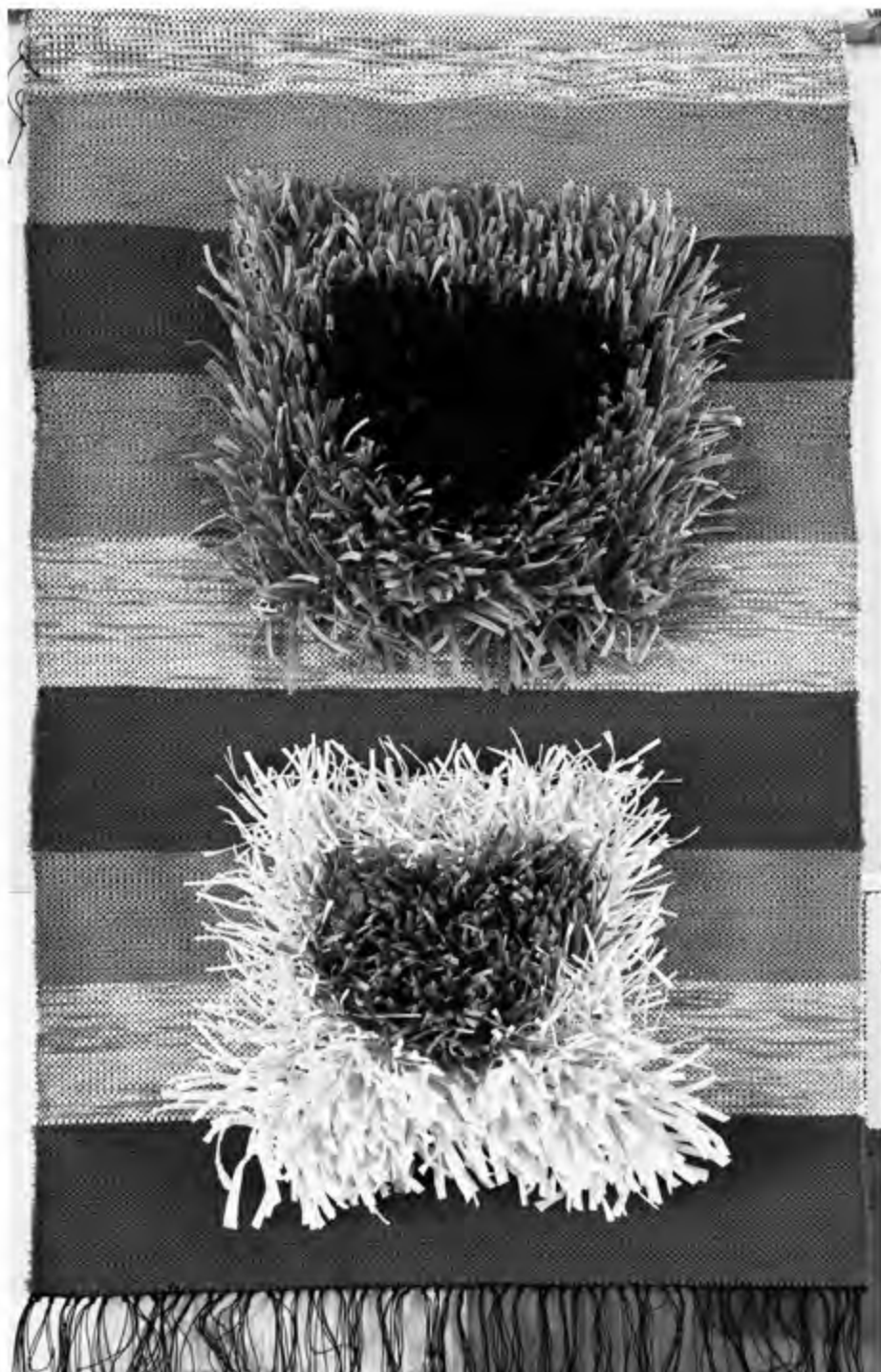
Opeta minut lukemaan!

61

6. UUDET TUULET PUHALTAVAT	71	LÄHTEET	98
Kehitysvammaisten hoito sopeutuu muuttuvaan yhteiskuntaan	73	Kirjallisuus	98
Perheentupa sai idean perhehoitokokeilusta	73	Kuvat	98
Pipola suojataan säätiöiden avulla	73	Arkistot	98
Eino Raunion säätiö syntyy	74	Lehtiartikkelit	99
Tukiyhteisösäätiöstä kehitetään valtakunnallista toimijaa	74	Haastattelut	99
		Vastuunkantajia sadan vuoden ajalta	100
 7. KRIISISTÄ SELVITTIIN	 77		
Pipolassa odottaa hyvä huomen	78		
Pipola elää yhteiskunnan mukana	78		
Arvot ohjaavat ammattilaisten toimintaa	79		
Isoista suvuista syntyi jatkuvuutta	79		
Karjalohjalaiset kamppailuun Pipolan puolesta	81		
”Minä en muuta minnekään”	82		
Tammimetsät pelastivat – ja tammimetsät pelastettiin	84		
Suojellut tammimetsät ovat Pipolan harvinaisuus	87		

Pipolan tila on satoja vuosia vanha perinteikäs kantatila Karjalohjalla. Vuonna 1945 sinne perustettiin kehitysvammaisten lastenkoti. Kuva: Pipolan arkisto

Kuva: Heikki Raunio

SAATE

PIPOLAN TARINA PITÄÄ KERTOAA

Kesällä 2018 Pipolakoti oli yhtäkkiä keskellä tähänastisen historiansa ehkä pahinta kriisiä. Pipolaa ylläpitävä Eino Raunion säätiö oli pari vuotta aiemmin solminut suuren kehitysvamma-alan toimijan kanssa pitkäaikaisen yhteistyösopimuksen, jonka katsottiin varmistavan Pipolan toimintaedellytykset edessä olevissa sosiaali- ja terveysalan muutoksissa. Parin vuoden kuluttua Pipolakodin toiminnan aloittamisesta tulisi kuluneeksi 75 vuotta. Juhlavuoden valmisteluun kuului myös säätiön historiikin laadinta. Yllättäen säätiön sopimuskumppani sanoi sopimuksen irti ja uutta kumppania etsittäessä kävi ilmi, etteivät Pipolan avarat ja hyvässä kunnossa olevat tilat vastaa asumispalvelujen nykyisiä vaatimuksia. Uusi kumppani ei saanut toimilupaa. Toiminta päättyisi runsaan kuukauden päästä!

Järkytys oli valtava. Pipolan asukkaat eivät tahtoneet muuttaa ”kotoaan” mihinkään. Heidän omaisensa ja sitoutunut henkilökunta ryhtyivät puolustamaan asukkaiden itsemääräämisoikeutta ja halua asua edelleen Pipolassa: ”Asukkaita ja omaisia on kuultava! Pipolan toiminnan on voitava jatkoa!”

Omaiset lupasivat Eino Raunion säätiölle apunsa ja tukensa toiminnan jatkamiseksi. Karjalohjalla kerättiin spontaanisti laaja kansalaisadressi Pipolan pelastamiseksi. Tiedotusvälineet raportoivat tilanteesta peittelemättä myötätuntoaan Pipolan asukkaita kohtaan. Henkilökunnasta valtaosa oli valmis jatkamaan Pipolassa, kunhan toiminta vain onnistutaan turvaamaan. Ratkaisevaa kriisistä selviämiseen oli Etelä-Suomen aluehallintoviraston viime hetkellä tekemä päätös: kaikki Pipolan asukkaat saavat jatkaa asumistaan ja elämäänsä Pipolassa, jos Eino Raunion säätiö esittää nopeasti hyväksyttävän tilojen saneeraussuunnitelman ja sitoutuu toteuttamaan sen sovitussa aikataulussa.

Eino Raunion säätiöllä oli siis uusi alku palvelujen asumispalvelujen tuottajana. Myös säätiön historian kirjoittaminen sai uuden näkökulman. Tahdottiin ennen kaikkea kuvata elämää Pipolassa, kertoa, miten toiminta alkoi, ja tarkastella, miten Pipola sopeutti toimintaansa 75 vuoden aikana kehitysvammaisten palvelua koskevaan lainsäädäntöön. Se oli itsekkin välillä suunnannäyttäjä. Lisäksi päätettiin kertoa, miten Pipolan juuret ulottuvat lähes sadan vuoden päähän.

1900-luvun alun merkittävä uskonnollisuuden muoto oli niin sanottu herätyskristillisyyys, jonka piirissä herätettiin kantamaan vastuuta myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevien auttamisesta. Tämän ajatuksen omak-suivat myös lestadiolaiseen herätysliikkeeseen kuuluvat ”uusheränneet”. Kristillisen lähimmäisenrakkauden innoittamina he perustivat Orpojen Ystävien Liiton korjaamaan kansalaissodan vaurioita. Yhdistys löysi vähitellen oman erityistehtävänsä kehitysvammaisten palveluun sitoutuneena Eino Raunion säätiönä.

Pipolan ohjaavina voimina ja arvoina ovat edelleen hyvä elämä ja jakamaton ihmisarvo, jotka saavat inspiraationsa myötätuntoisuudesta ja lähimmäisenrakkaudesta.

Pipolan tarinan kertominen annettiin toimittaja *Helena Rauniolle*. Kuvatoimitustyötä hänen kanssaan tekivät *Heikki* ja *Pirjo Raunio* sekä *Minna Malja*. Viime mainittu toteutti myös graafisen suunnittelun. Tekstin editoinnista huolehti *Elina Lustig*. Säätiön hallitus seurasi aktiivisesti palautetta antaen työn edistymistä. Kiitän lämpimästi kirjoittajaa ja kaikkia historiikin tekemiseen osallistuneita. Lukijaa odottaa avartava ja mielenkiintoinen tutustuminen Pipolan ylisukupolvi-seen historiaan, kehitysvammaisten palvelujen kehityskaareen, asukkaiden elämään ja vastuunkantajiin.

Antti Lemmetyinen
hallituksen puheenjohtaja

Iso piiri pyörimässä Pipolan pihamaalla. Kuva on oletettavasti erityislastenkodin alkutaipaleelta, jolloin toiminta kustannettiin pitkälti lahjoitusvaroin. Kuva: Pipolan arkisto

1.

**PIPOLASTA TULI PITKÄAIKAINEN
KOTI KEHITYSVAMMAISILLE**

PITKÄAIKAISIN ASUKAS ELSE-MAJ LINDSTRÖM: ”KAIKKEA HYVÄÄ TOIVON”

Minä asun tuolla Pipolassa.

Näin esittelee itsensä hyväntuulinen Pipolakodin asukas Else-Maj Lindström Karjalohjalla. Hän on tällä hetkellä Pipolakodin pitkäaikaisin asukas. Hän tuli Pipolaan 13-vuotiaana, ja on siitä asti asunut siellä lähes 60 vuotta. Vuonna 1954 Else-Maj otettiin vakinaiselle paikalle Rinnekodin Maijalaan.

Kun Igor-isä kuoli, muutin Rinnekotiin. Kävin siellä lastentarhaa. Sitten muutin Pipolaan.

Else-Maj on kolmesta sisaruksesta keskimäinen. Avoimesti itsestään kertova Else-Maj diagnosoitiin lapsena ”imbesilliksi”, silloisten karujen määritelmien mukaan. Hänen veljensä Kim Lindström muistaa, ettei Rinnekoti ollut hyvä ympäristö Else-Maj’lle:

Siellä oli yleensä paljon vaikeampia tapauksia kuin Else-Maj.

Pipolaan muuton jälkeen ei Else-Maj ole asunutkaan muualla. Vuonna 2022 hänelle tulee täyteen 60 Pipola-vuotta. Else-Maj muistaa:

Täällä kävin harjaantumiskoulua. Rippikoulun kävin Karjalohjalla, jossa Kauko Mäki oli rippipappina.

Pipolassa hoidettiin kasveja ja eläimiä

Alkuajoistaan Pipolassa Else-Maj muistaa etenkin eläimet:

Ometalla oli silloin eläimiä: lehmiä, possuja ja kissa, jonka nimi oli Ritvamaikeri. Se oli harmaa kissa.

Silloin 1960-luvulla tilanhoitajana työskenteli Juho Korhonen, jonka Else-Maj myös muistaa. Ja etenkin Pipolan tilan omistaneet Helinit.

Keltaisessa talossa asui Tyyne Helin. Hänen siskonsa Hilja hukkui Nummijärveen, kun kelkka vajosi talvella jäihin.

Else-Maj auttoi jo silloin keittiössä henkilökuntaa:

Aulikki Heinonen viljeli poikien kanssa kasvihuoneella tomaatteja ja kurkkuja. Keittiöhommissa siirryin Ometalle kudontaryhmään. Pojat tekivät puutöitä toisella puolella taloa.

Omaisten pelko ei toteutunut

Pipola-kodin toiminta oli vaakalaudalla pari vuotta sitten. Kuitenkin omaisten, Pipolaa ylläpitävän säätiön sekä karjalohjalaisten yhteisponnistuksin päästiin vaikeuksien yli.

Mikäli toiminta olisi loppunut Pipolassa, myös Else-Maj’n olisi pitänyt muuttaa muualle. Se mahdollisuus painoi aikanaan hänen mieltään. Sisko Gunilla Backman kertoo:

*Else-Maj Lindström on tyytyväinen
Pipolakodin asukas, eikä hän halua
muuttaa sieltä minnekään.
Kuva: Helena Raunio*

Tarkoituksena ilmeisesti oli, että hänet olisi siirretty Rinnekodin toimipisteeseen Nummelaan, joka ei ollut verrattavissa Pipolan kodinomaisuuteen.

Veli Kim ja hänen puolisonsa Paula kävivät tutustumassa Nummelassa. Päätös oli, että sinne Else-Maj ei mene. Gunilla lisää:

Nummelan hoitokodin ympäristö oli lohduton mahdollaituksineen. Muutto olisi ollut erittäin paha isku Else-Maj'lle.

Tasaisen ongelmatonta ja onnellista elämää

Else-Maj toteaa nyt iloisena, että ”*onneksi ei tarvinnut muuttaa pois*”. Hän kertoo hymyillen nykyisestä elämästään Pipolassa:

Elämä on ihanaa. Tykkään nauttia eläkkeestä ja laittaa kissakirjat kehräämään.

Omaisten mukaan Else-Maj'n elämä onkin hyvin tasapainoista ja ongelmatonta: hän on kaikkia kohtaan ystävällinen ja kiltti. Hänestä pidetään myös paljon.

Else-Maj asuu talossa numero kolme, ja samassa rakennuksessa asuu myös viisi muuta naista.

Ensin asuin vähän aikaa ylätalossa eli Tammessa. Kun alatalo valmistui, muutin sinne. Myös koulua kävin alatalossa.

Pipolassa Else-Maj'lla on oma huone, jossa hän viihtyy ja jonka hän on sisustanut mieleisekseen. Hän on kerännyt ympärilleen paljon kissa-aiheisia tavaroita ja haluaa niitä vielä lisääkin. Hänellä on oma TV, jota hän tykkää katsella. Sisko Gunilla kertoo:

Else-Maj on hyvin eläinrakas ja varsinkin kissoista hän pitää paljon. Hän onkin saanut Pipolakodin henkilökunnalta Kissanaisen diplomin.

Myös televisiosarjoista ja television hupiohjelmista hän pitää. Else-Maj'lla onkin ”*ihanaa huumorintajua*”.

Päivä täyttyy monenlaisista askareista

Pipolassa arkipäivään kuuluu monenlaista askaretta. Else-Maj siivoaa oman huoneensa, imuroi ja pyyhkii pölyjä sekä auttaa mielellään keittiötoissa kuten pöytien kattamisessa, tiskikoneen täyttämisessä ja tyhjennyksessä, leipomisessa ja ruoan valmistamisessa.

Henkilökunta kertoo, että hän on aina valmis kotitöihin ja pesee avustettuna myös omia pyykejään.

Niin kauan kuin omaiset muistavat, on Else-Maj ollut luonteeltaan hyvin valoisa, rauhallinen ja hyvän-
tahtoinen sekä toiset huomioonottava. Hän on myös tarkka kaikessa ja asiat täytyy olla järjestyksessä. Else-Maj'n mielestä parasta Pipolassa on montakin asiaa:

Täällä saa hyvää ruokaa, saa ulkoilla ja on paljon kavereita. Pääsen myös retkille, kahville ja kauppaan.

Sukulaiset pitävät yhteyttä

Vielä silloin, kun Else-Maj'n äiti oli elossa, hän vieraili äidin luona – sekä äitienpäivänä että isänpäivänä. Isä oli kuollut jo vuonna 1955. Lähisuku puolestaan osallistui aina Pipolassa joulujuhliin ja vieraili muutenkin usein hänen luonaan. Sisko Gunilla kertoo:

Else-Maj tulee joka toinen kuukausi meille Loviisaan, ja joka toinen kuukausi hän menee Espooseen lomalle veljensä luo.

Aina sinä aamuna, kun Else-Maj lähtee takaisin Pipolaan, hän pakkaa itse kaiken valmiiksi ja ihmetele, mihin aikaan oikein lähdetään. Kaikesta huomaa, että Pipola on hänen kotinsa.

Else-Maj soittaa myös siskolleen joka lauantai ja joskus veljensä Kimin vaimolle Paulalle. Soittamisessa auttaa henkilökunta. Sisko Gunilla Backman kertoo:

Normaalioloissa olemme käyneet vuosittain useita kertoja Pipolassa. Koronarajoitusten aikana yhteyttä on pidetty puhelimella.

Mikä on omaisten mielestä parasta Pipolassa? Gunilla Backman iloitsee:

Kodinomaisuus, asiaansa sitoutuneet hoitajat, upea ympäristö ja alueen rauhallisuus. Omaisten ainutlaatuisella yhteishengellä ja yhteistoiminnalla Pipolan alasajo pystyttiin estämään. Toivomme, että Pipolan tulevaisuus nykymuodossa on taattu.

Entä mitä Else-Maj itse miettii tällä hetkellä tulevaisuudesta?

Kaikkea hyvää toivon.

Else-Maj rakastaa kissoja. Hänellä on kissa-aiheisia tavaroita kirjoista pehmoeläimiin.

*Pipolakodin asukas Jari Anttonen vuonna 1957.
Kuva: Pipolan arkisto*

2.

**PIPOLAKODIN SYNTY ON OSA
SUOMEN HISTORIAA**

KANSALAISSOTA JÄTTI JÄLKEENSÄ ORVOT

Kansalaissodan aiheuttaman kärsimyksen vuoksi kulki kaduilla ja maanteilla lapsia sekä aikuisia kerjäämässä ruokaa ja apua. Väkeä kuoli vankileireillä ja orpojen joukko kasvoi. Vuoden 1918 tapahtumien jälkeen maassamme oli 15 000–25 000 alle 15-vuotiaasta sotaorpoa. He olivat menettäneet toisen tai molemmat vanhemmistaan.

Vapaaehtoisella yhteiskunnallisella huoltotyöllä oli kansalaissodan jälkeen erittäin suuri merkitys. Huoli lasten kohtalosta oli suuri ympäri maan. Moni lastensuojelujärjestö sai alkunsa sodan jälkeisinä vuosina. Silloin perustettiin muun muassa Pelastakaa Lapset ry.

Vapaaehtoiset auttajat ovat avanneet uria sosiaaliselle huoltotyölle, joka ei ollut vielä riittävästi kehittynyt auttamaan esimerkiksi orpoja ja eri tavoin vammaisia ja sodassa haavoittuneita. Orpojen Ystävien Liitto perustettiin, kun Uusheränneiden lähetyshdistyksen jäsenet halusivat auttaa heikompiosaisia. Liitto rekisteröitiin 27.8.1923.

Orvot lapset tarvitsevat äidillistä hoitoa

Orpojen Ystävien Liiton perustavassa kokouksessa päätettiin, että orpolapsille hankitaan ”äidillinen hoito ja uskonnollis-siveellinen kasvatusta” yksityiskodeissa. Mikäli toiminta laajenisi ja taloudellinen asema vakiintuisi, ryhdyttäisiin vuokraamaan tai rakentamaan omia orpokoteja.

Liiton ensimmäiseen johtokuntaan valittiin puheenjohtajaksi professori Mikko Heikinheimo, var-

sinaisiksi jäseniksi makasiininhoitaja Alex Hellman, johtaja Tuomas Karvonen, saarnaaja Kalle Heiskanen ja kauppias Mikko Raunio sekä rouva Anna Heikinheimo. Varajäseniksi valittiin rakennusmestari Joh. Johansson, sekä K. Himanka ja rouva Selma Himanka.

Sihteeriksi valittiin neiti Anni Lehtonen ja rahastonhoitajaksi neiti Lyidia Pulkkinen.

Ilmoittautuneiden jäsenten määrä oli alkuvaiheessa 116 henkeä ja kassassa avustuksia 15 190,49 markkaa.

Lastenkoti tarvittaisiin kiireellisesti

Seuraavana vuonna liitto perusti toimikunnan etsimään sopivaa paikkaa lastenkodille, laatimaan kodille ohjesäännön ja toimeenpanemaan rahankeräyksen. Toivomuksena oli, että lastenkodin johto sijoitettaisiin Helsinkiin.

Yhdistyksen johtokunta julkaisi *Huutavan Ääni* -lehdessä kirjoituksen, jossa se ilmoitti voivansa aloittaa virallisen toiminnan ja pyysi, että henkilöt eri puolilla Suomea ottaisivat työn omakseen sekä tukisivat yhdistystä taloudellisesti mahdollisuuksiensa mukaan.

Kouvolassa pidettiin seuraavana vuonna (1924) liiton kokous, jossa käytettiin monia puheenvuoroja. Niissä yhdistyksen toimintaa pidettiin tärkeänä ja tuotiin edelleen esille lastenkodin välttämättömyys ja kiireellisyys. Eräs läsnäolijoista ehdotti:

Jotta saisimme varoja tätä kallista työtä varten, tulee meidän kieltäytyä tarpeettomista nautintoaineista, kuten tupakasta, kahvista sekä myös koreudesta.

Alkuvuosien taipaleella jokainen antoi vähästään. Varoja kertyikin vuosittain lahjoitusten, jäsenmaksujen ja ompeluseuratulojen avulla niin paljon, että vuonna 1926 rahaa oli jo noin 70 000 markkaa.

Myös autettavien määrä kasvoi. Mikäli avustuksen anojia ei tunnettu, heistä otettiin selvää joko kirjeitse tai tapaamalla henkilökohtaisesti. Esimerkiksi vuonna 1927 autettiin kuutta perhettä, joissa oli yhteensä 19 avustettavaa lasta, yhteensä 1 175 markalla kuukaudessa. Silloin yhdistyksen jäsenmäärä oli 545 henkeä.

HILJAISTA AUTTAMISTA AVUSTUKSIA KERÄÄMÄLLÄ

1930-luvulle tultaessa lastenkotiasiaa ei unohdettu, vaikka ajat olivat vaikeat. Toistaiseksi hankkeesta oli jouduttu luopumaan pula-ajan ja taloudellisen laman vuoksi.

Rahaa kerättiin jäsenmaksujen lisäksi keräyslistoilla, ompeluseuroilla ja myyjäisillä. Helsingissä pidettiin seuroja, ja niistä saaduilla varoilla autettiin orvoiksi tai puoliorvoiksi jääneitä lapsia sekä lähetettiin joulurahaa vähävaraisille perheille.

Tavoitteena oli myös kerätä 75 000 markkaa, jotta lastenkodin perustamisesta voitaisiin päättää. Liitto tekikin työtään hiljaisesti yli 20 vuotta keräten varoja ja avustaen yksityiskodeissa olevia lapsia. 1940-luvulla avustuksia maksettiin jo 2 400 markalla kuukaudessa.

Suuren työn teki rahastonhoitaja Lyydia Pulkkinen, joka hoiti ja suorastaan taikoi rahat avustettaville silloinkin, kun vielä edellispäivänä kassassa ei ollut riittävästi rahaa. Yhtään kertaa eivät avustettavat jääneet ilman luvattua apua.

Pitkäaikainen rahastonhoitaja Lyydia Pulkkinen onnistui aina loihtimaan tarvittavat rahat orpolasten tarpeisiin.

Kuva: Pipolan arkisto

Lyydia hoiti myös jäsen- ja keräyslistat. Kymmenien vuosien ajan hän toimitti myös avustusten lähettämiset avustettaville.

Kehittyvän sosiaalihuollon myötä vapaaehtoinen avustaminen koteihin alkoi kuitenkin hiljalleen vähentyä. Vapaaehtoisen avustustyön merkitystä kuvaa se, että 25 vuoden aikana Orpojen Ystävien Liitto oli jakanut avustuksia perheille kaikkiaan 415 000 markkaa.

TALVISOTA MONINKERTAISTI ORPOJEN MÄÄRÄN

Kun liitto oli saanut muutaman merkittävän lahjoituksen, heräsi uudelleen ajatus oman lastenkodin perustamisesta. Siihen oli syynä etenkin talvisota vuosina 1939–1940. Orpoja tai puoliorpoja syntyi talvi- ja jatkosodassa noin 50 000.

Vaikka lastenkotiasiaa pohdittiin edelleen vakavasti vuonna 1942, epävakaiden olojen vuoksi ei hankkeeseen ryhdytty, vaan vielä odotettiin.

Mutta ei kestänyt kauan, kun johtokunnan ulkopuolelta ryhdyttiin sysäämään lastenkotiasiaa liikkeelle. Turkulainen nuohoojamestari Alex Pulkkinen kutsui asiasta kiinnostuneita keskustelemaan johtokunnan kanssa Helsinkiin, kultaseppä Lauri Sundqvistin kotiin 24. tammikuuta 1943.

Siinä tilaisuudessa asia sai lämpimän kannatuksen.

LASTENKOTI SAA LOPULTA VAUHTIA

Lastenkotiasian edistäminen uskottiin opettaja Aino Taviolle ja Lauri Sundqvistille. He olivat käyneet tutustumassa eri lastenkotien toimintaan.

Seuraava neuvottelukokous pidettiin sitten maaliskuussa Turussa vankilanjohtaja Heikki Rusan kodissa. Läsnä oli 27 henkeä.

Asia lähti etenemään nopeasti: johtokunnan kokouksessa 19. maaliskuuta päätettiin ehdottaa vuosikokoukselle, että lastenkoti perustettaisiin. Puheenjohtaja Lauri Sundqvist selosti 29. maaliskuuta vuosikokouksessa hankkeen siihenastiset vaiheet. Kokous valtuuttikin johtokunnan perustamaan lastenkodin sopivaksi katsomanaan ajankohtana.

Kehitysvammaisille lapsille ja nuorille on Pipolassa aina järjestetty monenlaista ohjelmaa ja harrastuksia koulutyön ja työtoiminnan ohella. Luminen talvi toi lapsille kelkkailuriemua vuonna 1958.

*Musiikki, soitto ja laulu ovat lapsille hauska harrastus.
Olavi harjoittelemassa harmonin soittoa Pipolassa vuonna
1958. Kuva: Pipolan arkisto*

3.

**LASTENKODIN PERUSTAMINEN
JA UUSI SUUNTA**

MAATILASTA TEHDÄÄN KAUPAT TYYNE HELININ KANSSA

Monien etsintöjen jälkeen johtokunta löysi lastenkodin perustamiseen sopivan Pipola-nimisen tilan Karjalohjalta. Paikkakunnalla asui silloin parituhatta henkeä.

Karjalohjan silloinen kirkkoherra Eino Raunio tiesi tilan olevan myytävänä, koska sillä ei ollut enää jatkajaa. Rauniolla oli kontaktit niin Orpojen Ystävien Liittoon kuin paikkakunnalla asuvaan Pipolan tilan omistajaan, neiti Tyyne Heliniin.

Tilan 120 hehtaarin kokonaispinta-alasta oli 20 hehtaaria viljeltyä maata ja loppuosa hyvää metsää. Tilalla oli myös niin paljon rakennuksia, että siellä voitiin aloittaa lastenkodin toiminta. Pipolan tila

oli ollut vuokraajien hallussa jo kymmenen vuoden ajan. He luopuivat vuokraoikeudestaan vuonna 1945.

Tilan rakennukset sijaitsivat Vähäjärven ja Puujärven välisellä kannaksella ja silloiset maa-alueet ulottuivat moneen järveen.

Ostohinta oli Orpojen Ystävien Liitolle yksi miljoona markkaa, ja se oli vain puolet tilan todellisesta arvosta. Toinen puoli oli tilan myyneen neiti Tyyne Helinin lahja lastenkodille.

Tämäkin kauppahinta oli korkea liiton varoihin nähden. Käytettävissä vain kolmasosa tuosta miljoonan markan kauppahinnasta.

Toimikunnan puheenjohtajan Lauri Sundqvistin toimenpiteillä raha-asiat saatiin järjestymään, ja yhdistys sai kiinnelainan.

Pipolan tila saatiin liiton hallintaan tammikuun alussa vuonna 1945.

Pipolan tilan rakennukset sijaitsivat Vähäjärven ja Puujärven välisellä kannaksella. Nimi juontaa juurensa aina 1500-luvulle, jolloin paikalla jo sijaitsi Pipolan kylä. Vanhoissa kartoissa lukee Piippola tai Piipola. Kuva: Pipolan arkisto

PIPOLA OLI PERINTEIKÄS KULTTUURI- SUKUJEN KOHTAUSPAIKKA

Pipolan tila sijaitsee Karjalohjalla kirkasvetisen Puujärven pohjoispuolella, kylän läpi kulkevan Nummijärventien varrella.

Pipolan tilan nimi juontaa juurensa aina 1500-luvulle asti, jolloin paikalla sijaitsi Pipolan kylä. Tilukset on selvitetty ja merkitty rekisteriin vuonna 1844, jolloin pinta-alaksi merkittiin 161 hehtaaria. Vuonna 1904 Pipolasta erotettiin ensimmäinen palstatila, Heponiemi. Sen pinta-ala oli 10,8 hehtaaria.

Pipolan aumakattoinen päärakennus on rakennettu vuonna 1856. Rakennusta peruskorjattiin vuonna 1956, ja silloin sisäpihan kuisti purettiin ja uusittiin suuremmaksi.

Pipolan omistajat sivistynyttä väkeä

Pipolan väki edusti valistunutta maanviljelijäväestöä. Helineillä arvostettiin koulutusta. Tyttäret Hilja ja Tyyne saivat käydä keskikoulun Salossa. Tyttöjen kouluttaminen oli 1900-luvun alkupuolella harvinaista.

Kesäisin tyttäret hoitivat puutarhaa, jossa kukoisti omena-, päärynä- ja kirsikkapuita. Pipolassa kasvatettiin myös puutarhamansikoita, mikä oli siihen aikaan harvinaista. Löytyypä historiankirjoista tieto, että jo 1800-luvun puolivälissä Pipolassa kasvatettiin persiljaakin.

Helinin tyttäret Hilja ja Tyyne isänsä Augustin kanssa ateljeevalokuvassa. Kuva: Pipolan arkisto

Pipolan perinteikäs Topeliuksen mökki sai nimensä kesävieras Sakari Topeliuksen mukaan, joka oli tilalla jo vuonna 1874. Kuva on vuodelta 1957. Rakennusta ei enää ole. Kuva: Pipolan arkisto

Pekka Halonen ja Sakari Topelius vieraina

Pipolan elämää värittivät kesävieraat, jotka olivat Helsingin sivistyneistöä. Pipola sai siitä lisäansioita, ja vieraat virkistystä. Sammatissa asuva Elias Lönnrot vinkkasi yliopistoväelle, että Karjalohjalla on kaunis luonto ja hyväntuuliset ihmiset.

Pipolaan majoittui myös kirjailija Sakari Topelius. Satusetä kirjoitti tarinoitaan Puujärven rannassa neljän koivun muodostamassa lehtimajassa. Koivu ja tähti -satu on kuvattuna Karjalohjan vaakunassa.

Taidemaalari Pekka Halonen puolestaan vietti vuonna 1903 kesän Pipolassa ja maalasi tauluun päärakennuksen vieressä sijainneen luhtiaitan ja sen edustalla leikkivät lapset ja aikuiset.

Maisteri, valokuvaaja ja toimittaja I. K. Inha osti mökkitontin August Heliniltä ja vietti muutaman kesän Heponiemessä Pipolan lähistöllä. Helinien suhde kesävieraisiin ja naapureihin olikin lämmin. Tästä kertoo sekin, että I. K. Inha lähetti Hilja ja Tyyne Helinille hauskoja lahjoja, joista tytöt kiittivät maisteria nöyryimmästi.

Liitto osti tilan vuonna 1945

Tyyne Helin oli perinyt Pipolan tilan siskonsa Hiljan kanssa. Kumpikaan heistä ei mennyt koskaan naimisiin. Sisar Hilja hukkui jo 1940-luvulla Nummijärven sulaan.

Kun Tyyne Helin myi tilan Orpojen Ystäväin Liitolle vuonna 1945, sovittiin, että hän saa jäädä asumaan Pipolaan elämänsä loppuun asti. Hänelle rakennettiin oma talo ja hänestä huolehdittiin. Neiti Helin kuoli 85-vuotiaana vuonna 1980.

Pekka Halonen maalasi Pipolan tilalla taulun 'Pihamaalla' vuonna 1903. Maalauksessa ovat malleina muun muassa Helinin perheen lapset Hilja ja Tyyne. Taulun omistaa Halosenniemen museo. Kuva: Helena Raunio

*Suomalainen taidevalokuvaaja I. K. Inha osti mökkiton-
tin Pipolan isännältä August Heliniltä. Helinin tyttäret
Hilja ja Tyyne toimivat ”mittatikkuina” Inhan kuvatessa
Heponiemen tammistoa. Kuva: Pipolan arkisto*

I. K. Inha

Elisa ja Tyne Lahti

Tyine Helin (oikealla)
ystävättärensä Elisan
kanssa. Kuva: Pipolan
arkisto

*Neiti Tyyne Helinille rakennettiin oma talo ja saunarakennus Pipolaan.
Siellä hän sai asua elämänsä loppuun saakka. Kuva: Helena Raunio*

KOTONA ASUVAT KEHITYSVAMMAISET VAIKEUKSISSA

Vielä 1800-luvun lopulla ei kehitysvammaisuutta yleensä tunnistettu Suomessa. Sen ajan nimityksetkin kuvaavat hyvin ajattelutapaa: ensimmäisenä ”tylsämielisten” kasvatuslaitoksena maassamme pidetään Perttulan Hämeenlinnassa. Kehitysvammaiset luokiteltiin silloin kolmeen eri kategoriaan ”älyllisen vajavuuden syvyyden mukaan”: tylsämielisiin, vähämielisiin ja heikkomielisiin.

Kehitysvammahuollon varsinaisena alkuna pidetään Sortavalan vajaamielislaitoksen perustamista vuonna 1907. Siitä kehittyi myöhemmin Vaalijalan keskuslaitos.

Taloudelliset edellytykset kehitysvammaisten huollon kehittämiseksi kohentuivat, sillä vuonna 1927 säädettiin laki kunnallisten ja yksityisten vajaamielislaitosten valtionavusta.

Vuonna 1946 tuli voimaan invalidihuoltolaki, jonka mukaan kunnan tehtävänä oli huolehtia siitä, että vammaiset ihmiset saivat tarvitsemansa avun.

Kotona asuvien kehitysvammaisten asema oli äärimmillään vailla kaikkea ihmisarvoa, joten laitosten perustaminen merkitsi kehitysvammaisten elämänlaadun kohenemista.

Vuonna 1947 oli yksityisten omistamissa laitoksissa lähes puolet kaikista kehitysvammaisten hoitopaikoista.

KEHITYSVAMMAISILLA YHÄ SUUREMPI HÄTÄ – HANKE MUUTTAA SUUNTAA

Yllättäen Orpojen Ystävain Liiton lastenkotihanke saikin uuden suunnan. Kun yhdistys kääntyi asiassa sosiaali- ja terveysministeriön puoleen, saatiin tietää, että ns. vajaamielisten lasten keskuudessa vallitsi suuri hätä.

Myös lastensuojeluviranomaisten kanssa käytiin keskusteluja. Lastensuojelun ylitarkastaja Kosti Pirjola suositteli lämpimästi ”vajaakykyisten” lasten huoltamista: he olivat silloin kaikkein kipeimmin avun tarpeessa.

Sijoituspaikkoja näille lapsille oli hyvin vähän, joten kaikkein toivottavinta olisi perustaa lastenkoti heille. Myös valtio tukisi sellaista lastenkotia tuntuvammin.

Vaikka lastenkodin perustamiseen oli valmistauduttu huolella, tätä kysymystä ei liiton johtokunta halunnut päättää yksin.

Niinpä kutsuttiin koolle ylimääräinen, yleinen kokous harkitsemaan ja ratkaisemaan asiaa. Koolla oli 150 henkeä, mikä kuvasi hyvin kiinnostusta lastenkodin perustamiseen.

Kokouksen puheenjohtaja Lauri Sundqvist selvitti tilaisuudessa vajaakykyisten senhetkistä huoltoa, johon ei käytännössä ei kuulunut kuin välttämätön vaatetus ja ruoka.

Asiaa puitiin kokouksessa monelta kantilta. Lopuksi päätettiin yksimielisesti perustaa Pipolan tilalle lastenkoti kehitysvammaisille lapsille.

Pipolan tilan rakennuksia ja kasvimaita. Ilmakuva vuodelta 1965. Kuva: Pipolan arkisto

Lisäksi päätettiin jatkaa muiden orpojen avustustointia entiseen tapaan. Yksityiskodeissa oli avustettavia lapsia yhä kymmenen, ja kodeissa olisi ollut tarjolla enemmän paikkoja kuin oli sijoitettavia lapsia.

Lastenkoti perustetaan keskelle kaunista järvimaisemaa

Pipolan tila sijaitsee neljän kilometrin päässä Karjalohjan kirkolta ja rajoittuu Puujärveen, Vähäjärveen ja Kurkijärveen. Hankintahetkellä tilan 120 hehta-

taarista oli viljeltynä 20 hehtaaria. Tilalla oli myös karjaa: seitsemän lehmää, kaksi hevosta ja lampaita. Lastenkoti sijaitsi tilan päärakennuksessa, jonka ensimmäisessä kerroksessa oli suuri sali, tupa ja kolme muuta huonetta. Vinttikerroksessa oli kaksi pienempää huonetta. Päärakennuksen lisäksi oli käytössä Topeliuksen mökki. Tämän rakennuksen toinen huone oli varattu aluksi lasten käsityöhuoneeksi.

Maatilalla oli myös erillinen kolme huonetta käsittävä asuinrakennus sekä tarpeelliset ulkorakennukset.

ENSIMMÄINEN TYTTÖ TULI TALOON

Pipolakodista tuli Eila Lantalle (vas.) vuosikymmeniksi oma koti. Kuva: Pipolan arkisto

Ensimmäinen tyttö, Eila Lantta, saapui lastenkotiin vuoden 1945 lokakuussa. Hänen isoäitinsä toi tytön Pipolaan.

Vuoden loppuun mennessä lapsia oli jo neljä, seuraavan vuoden loppuun mennessä 17. Lasten ikä vaihteli yhdestä vuodesta 20 vuoteen. Sijoitettaville lapsille ei ollut mitään ikärajoitteita.

Vuonna 1947 hoidettavana oli kahdeksan pientä lasta, iältään 1–6 vuotta, yhdeksän 6–10-vuotiasta ja neljä 10–16-vuotiasta. Seuraavina vuosina suurimmat ikäluokat olivat kouluikäisiä.

Sijoittaminen lastenkotiin tapahtui johtokunnalle osoitettujen hakemusten perusteella.

Lapsen ottamisesta lastenkotiin päätti johtokunta neuvoteltuaan asiasta lastenkodin johtajattaren kanssa.

Sijoittamisperusteista ensimmäinen oli lapsen orpous tai puoliorpous, toisena, että lapsi on ”kehityskykyinen debiili”.

Toiminnan käynnistyessä sijoittajina olivat niin huolto- ja lastensuojelulautakunnat kuin lasten vanhemmatkin. Sijoituksia tekivät myös Pelastakaa Lapset ry ja sosiaaliministeriön lastensiirtokomitea.

Lastenkotiin saatiin ottaa myös sellaisia huolto- tai lastensuojelulautakunnan huostaanottamia lapsia, jotka tarvitsivat väliaikaisesti hoitopaikkaa.

Lasten aikaisempi sijoituspaikka oli pääsääntöisesti ollut lastenkoti tai oma koti, mutta myös kunnalliskotiin heitä oli sijoitettu. Kaksi lapsista oli ollut ennen Pipolaan pääsyä hoidettavana kolmessa eri lastenkodissa.

Vuoteen 1950 mennessä kuntien osuus sijoituksista oli noussut merkittävästi. Kaksi kolmasosaa lapsista tuli maalaiskunnista.

Pipolaan sijoitettujen lasten aikaisempi hoitopaikka oli ollut oma koti tai lastenkoti, mutta heitä oli hoidettu myös kunnalliskodissa. Piirileikkikuva oletettavasti Pipolan alkutaipaleelta. Kuva: Pipolan arkisto

OHJESÄÄNTÖ TOIMI OHJENUORANA

Hallinnosta vastasi Orpojen Ystävien Liiton kahdeksi vuodeksi kerrallaan valitsema johtokunta. Se ryhtyi ripeästi kehittämään Pipolaa ja lastenkodin toimintaa.

Ensimmäiseen johtokuntaan kuuluivat puheenjohtajana toimiva kirkkoherra Eino Raunio Karjalohjalta, varapuheenjohtajana apukoulun opettaja Aino Tavio Helsingistä, rouva Elina Rapo Helsingistä, vankilanjohtaja Heikki Rusama Turusta, varajä-

seninä diakonissa Adele Vasula Karjalohjalta sekä nuohoojamestari Alex Pulkkinen Turusta.

Johtokunnan vastuulla oli johtajattaren valinta, lastenkodin toimintajärjestyksen laatiminen, rahavarojen tilaaminen ja tilittäminen, ruokavarojen ja irtaimen hankinnoista päättäminen sekä tulo- ja menoarvioehdotus OYL:n johtokunnalle.

Sosiaalihallituksessa hyväksytyjen ohjesääntöjen pykälät ohjeistivat sekä henkilökuntaa että johtajattarta. Jokaisen lastenkodin henkilöstön velvollisuus oli edistää hoidon ja kasvatustyön onnistumista ja sen tähden käyttäytyä esimerkiksi kelpaavalla taval-

*Pipolassa hoidettiin puutarhakasveja, mutta käytiin myös puolukka- ja sieniretkillä. Sadonkorjuuta vuonna 1957.
Kuva: Pipolan arkisto*

la ja tunnollisesti täyttää tehtävänsä, sekä kohdella lapsia ymmärtämyksellä ja ystävällisellä lujudella.

Kunkin toimihenkilön oli omalta osaltaan pyrittävä ylläpitämään hyvää yhteishenkeä henkilökunnan kesken ja luottamuksellisia suhteita lapsiin.

Lastenkodin ohjesääntö opasti myös, miten lapsia kasvatetaan. Ravinnon oli oltava terveellistä, riittävää ja vaihtelevaa. Lasten terveydelliset olot oli järjestettävä yhteistyössä kunnanlääkäri Leo Laquistin kanssa.

Lastenkodin kasvatuseriaatteet perustuivat järjestykseen, puhtauteen, hyviin tapoihin ja työntekoon. Lapsia kasvatettiin rehellisyyteen ja ahkeruuteen.

Kasvatuseriaatteisiin kuuluivat myös yksilöllisyys ja eri-ikäisten ryhmittely. Ohjesäännöissä määriteltiin tarkkaan myös työ- ja kouluopetus, askartelun ja ulkoilun merkitys sekä rankaisutoimet.

Henkilökunta kykeni luomaan lastenkotiin kodinomaisen ilmapiirin. Siinä onnistuttiin, vaikka kaikilla henkilökunnan jäsenillä ei ollut ”vajaamiehisten” lasten hoidossa tarvittavaa koulutusta.

Sosiaaliministeriössä työskennellyt lastensuojelun ylitarkastaja Kosti Pirjola oli sitä mieltä, että Pipolan henkilökunnan rakkaus – todellinen rakkaus työhönsä – merkitsi paljon. Työ olikin useimmille kutsumustyötä.

Virpi-tyttö leikkimässä vuonna 1957.

Kuva: Pipolan arkisto

LAPSET SAIVAT OMAT RAUTASÄNGYT

Lastenkodissa oli lapsilla rautasängyt ja olkipatjat. Kuusi pienintä tyttöä nukkuivat samassa huoneessa, samoin kuusi isompaa keskenään. Kaikki pojat, joita oli vuonna 1950 kaikkiaan 12, nukkuivat yhdessä isossa huoneessa. Kodin kuopus nukkui johtajattaren huoneessa.

Vuodetta kohti oli käytössä kaksi huopaa ja kolme lakanaa ja tyynyliinaa. Pyyheliinoja oli kuitenkin runsaasti.

Pojilla oli kolme alusvaatekertaa, päällysvaatteina erikseen työ-, koulu- ja pyhäpuvut. Myös tytöillä oli kolme alusvaatekertaa ja runsaasti päällysvaatteita.

Sukkia oli kaikille kolme paria sekä lisäksi monot, kumisaappaat ja pikkukengät. Talvikäyttöön oli villatakit, -paidat ja -housut.

Vaatetus saatiin yleensä lahjoituksena ja esimerkiksi vuonna 1950 olivat vaatetusmenot vain 2 000 markkaa.

Sveitsistä oli saatu lahjoituksena 80 kappaletta lakanoita ja Unicefiltä 15 paria monoja. Omalta maatilalta saatiin pellavaa ja villaa.

Sen sijaan leikkivälineitä oli vähän, ja tuoleja ja kaappeja tarvittiin lisää.

Sosiaaliministeriön ylitarkastaja Kosti Pirjolan ansiosta lapset saivat talvella 1950 useita pareja suksia lahjaksi sekä astioita Arabian tehtailta.

Kelkkailu, pulkkamäki ja hiihto olivat talvisin mieluisia harrastuksia. Ulkoiluvälineet saatiin pääsääntöisesti lahjoituksina. Kuva: Pipolan arkisto

Pipolaan haluttiin tulla etenkin siksi, että siellä myös kehitysvammaiset saivat käydä koulua. Koulua oli kello 9–14. Kuvassa opettaja Lauri Vuorivirta oppilaidensa kanssa. Kuva: Pipolan arkisto

KOULUOPETUSTA ANNETTIIN KAIKILLE – ENSIMMÄISTEN JOUKOSSA SUOMESSA

Lastenkodissa pidettiin erittäin suurena edistysaskeleena sitä, että kehitysvammaiset lapset saivat oman kehitystasonsa edellyttämää opetusta. Opetusta annettiin lähes toiminnan alusta alkaen.

Vuonna 1947 viisi apukouluasteella olevaa lasta kävi väliaikaisesti koulua 2,5 kilometrin päässä Karjalohjan kunnan kansakoulussa. Toimintakertomuksen mukaan he olivat siellä kuitenkin suurena räsituksena. Niinpä vuonna 1949 Pipolassa aloitettiin oma kotikoulu, jonka opettajana toimi kansakoulunopettaja Lauri Vuorivirta.

Lastenkodin oman koulun asemaa erikoisoppilaitoksena ei kuitenkaan vahvistettu, joten koulusta ei ollut mahdollisista saada apukoulun päästötodistusta.

Kouluikäisistä lapsista kuusi osasi muutaman vuoden päästä jo lukea.

Koulun lisäksi ohjelmaan kuuluivat ulkoilu kesällä ja talvella, laulut, leikit ja voimistelu. Lapset osallistuivat kodin askareisiin: he siivosivat, auttoivat keittiössä, pyykillä ja karjanhoidossa. He olivat mukana myös maataloustöissä. Pojat pilkkkoivat puita, tytöt kutoivat mattoja ja pyyheliinakankaita.

Myös pojat ottivat osaa sukkien ja kintaiden kutomiseen. Olipa eräs heistä kutonut monet kirjo-kintaat ja saanut oman kankaan kudottavakseen.

Kuvat: Pipolan arkisto

PIPOLASSA OLI KAIKILLA TARKKA PÄIVÄJÄRJESTYS

Päiväjärjestys vuonna 1950

Herätys klo 6.30 ja aamusiivous

Aamuhartaus ja puuro oli 7.30–8

Työaika kello 8–9

Koulutunnit pidettiin kello 9–11

Varsinainen aamiaisaika oli kello 11–12

Koulutunnit pidettiin kello 12–14

Välipala tarjoiltiin kello 14

14.30–16.30 oli askartelua ja ulkoilua

Päivällinen saatiin kello 17

Iltapesu oli kello 18

Iltarukous ja hiljaisuus oli kello 19

Isommat lapset, jotka menivät myöhemmin nukkumaan, saivat usein illalla voi-leipiä.

Kuukaudessa kului maitoa 1 000 litraa, voita 20 kiloa, mutta lihasta ja viljasta ei ole tarkkoja tietoja. Viljatuotteet saatiin maatilalta, kasvi- ja puutarhatuotteita myös omasta takaa.

Ruokailu tapahtui isossa tupakeittiössä, mutta kesällä kauniilla ilmalla syötiin ulkona. Henkilökunta ruokaili lasten kanssa samanaikaisesti, mutta eri pöydissä.

Kerran viikossa saunottiin ja vaihdettiin pitovaatteet. Liinavaatteet vaihdettiin kerran kahdessa viikossa.

Kesällä sitten uitiin useitakin kertoja päivässä Vähäjärven vilpoisessa vedessä.

*Johtaja Fanny Knuutin
aikaan 1950-luvulla
oli Pipolassa suurin
osa lapsista pieniä tai
alakouluikäisiä.
Kuva: Pipolan arkisto*

LASTEN TERVEYDESTÄ HUOLEHDITTIIN HYVIN

Lääkärintarkastus lapsille tehtiin kaksi kertaa vuodessa, sillä lasten terveydestä haluttiin huolehtia hyvin. Pääsääntöisesti lasten terveydentila olikin hyvä.

Lääkärinä oli kunnanlääkäri Leo Laquist. Hammaslääkäri Aleksandra Palmen Karjalohjalta puolestaan tarkasti ja hoiti Pipolan lasten hampaat ilmaiseksi.

Sairaanhoidosta huolehti seurakuntasisar Adele Vasula, joka kävi Pipolassa kaksikin kertaa viikossa.

Diakonissa Adele oli muuttanut Karjalohjalle jo vappuna 1934. Niinpä hän oli vastaanottamassa Orpojen Ystävien Liiton tulevan puheenjohtajan kirkkoherra Eino Raunion perhettä, joka muutti paikkakunnalle kolme päivää myöhemmin.

Lapsirakas diakonissa hoiti Karjalohjalla rokotukset ja piti omaa vastaanottoa, sillä avuntarvitsijoita oli paljon. Adele oli saanut työhönsä laajat valtuudet.

Lapsirakas diakonissa Adele Vasula oli tervetullut näky Pipolan lastenkodissa. Hänen eläkkeelle lähtönsä kunniaksi vuonna 1963 järjestettiin juhlatilaisuus. Kuva: Pipolan arkisto

Pieni sitkeä nainen saattoi kulkea pitkät matkat kävellen ja talvella kulkalla tai suksilla. Myöhemmin kustantaja Yrjö Lyytikäinen lahjoitti hänelle ”mootoroidun” polkupyörän, mopon.

VALTIOLTA SAATIIN TÄRKEÄÄ TUKEA TOIMINTAAN

Pipolalle avautui mahdollisuus saada valtion tukea toimintaan, kun maaliskuun 10. päivänä vuonna 1950 tuli voimaan lastenkotien valtionavusta annettu asetus. Valtionapu oli harkinnanvaraista.

Orpojen Ystävien Liitto jätti anomuksen sosiaaliministeriölle, jotta Pipola hyväksyttäisiin lastensuojelulaitokseksi sekä korjauksia varten laaditut rakennuspiirustukset vahvistettaisiin.

Lastenkotia oli suunniteltu 25 lapselle. Sosiaaliministeriö määräsi valtionapua myöntäessään kuitenkin hoitopaikkaluvuksi 22.

Vaikka rakennukset eivät vielä täyttäneetkään ”vajaamielisten” lastenkotia varten asetettavia vaatimuksia, rakennuspiirustukset vahvistettiin sosiaaliministeriön päätöksellä 26.6.1950. Tällaisia laitoksia tarvittiin kipeästi.

Jo samana vuonna Pipolaan saatiin valtionapua 400 000 markkaa. Ne piti suunnata vuosimenoihin, sillä varsinaisiin perustamiskustannuksiin ei varoja saatu.

Liiton kantarahastosta maksettiin seuraavana vuonna Tyyne Helinille 200 000 markkaa, mikä oli tilan ostohinnan loppuerä.

Pipolan edustaja pyydettiin mukaan myös sosiaaliministeriön perustamaan Vajaamielislaitosten

keskusliittoon. Pipolan edustajaksi valtuutettiin joutokunnassa toimiva opettaja Aino Tavio.

PIPOLASSA ON AINA SANEERATTU JA RAKENNETTU

Kun Pipolan tila 1940-luvulla ostettiin liitolle, sovittiin myös, että entinen omistaja, neiti Tyyne Helin saa asua tilalla. Hänelle luvattiin rakentaa oma talo, navetta ja saunarakennus. Rakennukset valmistuivat vuonna 1949 lastenkodin läheisyyteen. Ne jäivät asukkaan kuoltua Pipolan omaisuudeksi.

Tuona samaisena vuonna 1949 käytettiin lastenkodin rakennusten korjaamiseen yli miljoona markkaa. Päärakennukseen rakennettiin kaksi huonetta lisää, ja rakennus korjattiin täysin sisä- ja ulkopuolelta.

Myös aiemmin vain tilanhoitajan käytössä olleeseen rakennukseen remontoitiin kaksi huonetta lisää. Sinne laitettiin tiilikatto ja rakennus korjattiin täydellisesti sisältä ja ulkoa.

Samoin korjattiin ja maalattiin Topeliuksen mökki. Myös navetta sai uuden tiilikaton ja se korjattiin sisäpuolelta.

Rakentaminen ja korjaaminen jatkuivat seuraavina vuosina. Pipolaan rakennettiin uusi rantasauha, valettiin kasvihuoneen sementtiosat ja rakennettiin puutarhamaalle tomaattihuone.

Seuraavana olikin vuorossa päärakennuksen korjaussuunnitelmat, ja ne tilattiin arkkitehti Rauno Rauniolta. Tästä lähti käyntiin kymmeniä vuosia kestänyt rakentaminen.

Uusi hoitorakennus valmistui vuonna 1962, ja sen ansiosta lastenkotiin voitiin sijoittaa kaikkiaan 32 lasta. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Rauno Raunio. Kuvat: Pipolan arkisto

Lapsille ja henkilökunnalle saatava lisää tilaa

Vuoden 1958 loppupuolella nousivat hoitohenkilökunnan asumisolot erityisen voimakkaasti esille. Pipolassa käyneet opettaja Erkki Korhonen ja johtaja Olavi Majlander kirjoittivat johtokunnalle kirjeen, jossa ilmaisivat syvän huolensa tilanteesta.

He korostivat kirjeessä, mitä kaikkea parannettavaa asuinoloissa olisi: muun muassa johtajattaren asunto olisi rauhoitettava, ja emännän, karjakon sekä opettajan asunnot järjestettävä ajan vaatimusten mukaisesti. Paremmat asunnot auttaisivat myös henkilökunnan palkkauksessa. Pätevää henkilökuntaa oli ollut vaikea saada.

Asumisasiaa ei voitu järjestää kuitenkaan muuten kuin rakentamalla uusi asuinrakennus, ja sitä kautta saada myös lisätiloja. Myös tilanhoitajan käyttöön voitaisiin vapauttaa yksi lisähuone.

Samassa yhteydessä todettiin, että Topeliuksen mökki pitää purkaa tai siirtää pois piha-alueen keskeisimmältä paikalta.

SOSIAALIMINISTERIÖ KIIREHTII LAAJENTAMAAN

Johtokunta päätti tehdä kokonaissuunnitelman lastenkotitoiminnan laajennusohjelmaksi, joka voitaisiin toteuttaa asteittain. Se oli välttämätöntä, sillä paineita tuli etenkin sosiaaliministeriön suunnalta. Sosiaaliministeriön ylitarkastaja Niilo Kotilainen oli kehottanut Orpojen Ystäväin Liittoa kehittämään Pipolaa edelleen vajaamielislaitokseksi, koska ministeriössä oltiin lainsäädäntöä uudistamassa.

Sosiaaliministeriö oli kiirehtinyt asiaa hoitopaikkojen huutavan puutteen vuoksi, mutta myös rakenusten piti olla ajanmukaisia.

Johtokunnan kokouksessa toukokuussa 1959 päätettiinkin pyytää arkkitehti Rauno Rauniota suunnittelemaan uusi, noin 2000 neliömetriä käsittävä rakennus opettaja Erkki Korhosen laatiman luonnossuunnitelman pohjalta.

Vuonna 1958 yhdistyksen omistamassa lastenkodissa hoidettiin 27 lasta ja hoitopäiviä kertyi 7 521. Seuraavana vuonna lapsia oli 24 ja hoitopäiviä 7 817.

Suunnitelmassa oli saada paikat noin 15 lapselle, luokkahuone, askartelutila sekä hoitajan asunto.

Lastenkodille oli näin ollen suunnitteilla lisärakennus, josta toimintakertomuksessa käytetään nimitystä hoitorakennus. Lisärakennuksen valmistuttua lastenkotiin voitiin sijoittaa kaikkiaan 32 lasta.

Uusiin sääntöihin henkinen ja aineellinen tukeminen

Orpojen Ystäväin Liiton piti uudistaa omat sääntönsä yhdistyslain vaatimusten mukaisesti, kuitenkin niin, että alkuperäinen tarkoitus ja henki säilyvät.

Kaikkia lapsia oli kohdeltava samanarvoisesti. Kodinhoidolliset ja maataloudelliset tehtävät jätettiin uusituista säännöistä pois. Niissä mainittiin vain orpolasten henkinen ja aineellinen tukeminen.

Säännöissä mainittiin myös, että liiton jäseneksi otetaan sellaisia luonnollisia ja juridisia henkilöitä, jotka haluavat työskennellä liiton tarkoituksien toteuttamiseksi ja jotka sitoutuvat maksamaan liittokokouksen määräämän jäsenmaksun.

*Koululaisten askartelua vuonna 1966. Koulunkäynti oli tärkeä osa kehitysvammaisten päivätoimintaa. Koulu oli Pipolassa.
Kuva: Pipolan arkisto*

Jäsenet hyväksyi liittohallitus. Vuonna 1958 jäsenmäärä oli 355.

Liiton lainmukaisena hallituksena toimi sen varsinaisessa liittokokouksessa kahdeksi vuodeksi kerrallaan valittu liittohallitus, johon kuului 6, 8 tai 10 jäsentä. Liitolla oli myös kaksi päärahastoa: kantarahasto ja käyttörahasto.

PIPOLA KULKEE KOHTI OPETUS- JA TYÖKOTIA

Vajaamielislain säätämisen aikaan vuonna 1958 oli Suomessa noin 2 000 laitospaikkaa, kun paikkatarpeeksi arvioitiin vähintään 6 600.

Vajaamielislaki perustui ajatukselle keskuslaitosjärjestelmästä, joten myös Pipolan erityislastenkoti piti hyväksyä Rinnekoti-säätiön valvontaan vajaa-mielislain mukaiseksi opetus- ja työkodiksi. Tällä oli merkitystä etenkin valtionapua anottaessa. Aiemmin valtionapu oli ollut Pipolalle harkinnanvaraista, eikä sitä saatu edes joka vuosi. Lakisääteisen valtionavun myötä myös Pipolan asuminen ja rakennukset tuli saattaa vastaamaan uudistusta.

Uusi hoitorakennus valmistui

Pipola toimi erityislastenkotina vuoden 1962 syyskuuhun saakka, ja siitä eteenpäin opetus- ja työkotina. Uusi hoitorakennus vihittiin 10.11.1963 ja vihkimisen toimitti ylitarkastaja Niilo Kotilainen.

Uudisrakennukseen tuli lopulta tyttöjen osasto, keittiö, ruokasali ja koulua varten kaksi luokkahuonetta.

Lisärakennuksen toteuttamiseksi liitto joutui ottamaan ison kiinnelainan, sillä uudisrakennus maksoi 20 miljoonaa markkaa, ja rahaa oli vain kahdeksan miljoonaa.

Taloudellista apua saatiin taas Raha-automaattiyhdistykseltä, mutta myös liiton jäsenien apuun jouduttiin turvautumaan.

Kannattajayhdistyksistä saatiin vetoapua toimintaan

Yksityisten lahjoittajien työ lasten-kodin toiminnassa oli niin tärkeää, että perustettiin vuonna 1962 Orpojen Ystävien Liiton rekisteröimätömät kannattajapiirit.

Esimerkiksi Helsingin piirissä oli 71 jäsentä. Säännöllistä kannatusta oli myös muilla paikkakunnilla kuten Oulussa, Lahdessa ja Turussa. Vuosittain jäsenmäärä vaihteli paljon, mutta 1970-luvulla liitolla oli kaikkiaan 751 jäsentä.

Osa jäsenistä nimitettiin asiamiehiksi. Heillä oli listat jäsenistä, joten he pystyivät keräämään jäsenmaksuja alueeltaan. Näin jäsenmaksujen keräämiseen tuli järjestelmällisyyttä.

4.

**PIPOLAA KANNATTELIVAT
MONITOIMIMIEHET JA TAITAVAT NAISET**

*Juhannuskirkkoon soutajia ja rannalla saattajia vuonna 1959.
Kuva: Pipolan arkisto*

**EINO RAUNIO, PIPOLAKODIN
PITKÄAIKAINEN PUHEENJOHTAJA:
PIPOLASTA TULI ELÄMÄNTEHTÄVÄ**

*Pipolan puheenjohtaja Eino Raunio.
Kuva: Pipolan arkisto*

Eino Raunion säätiö tuottaa nykyisin Pipolakodissa asumispalveluja ja päivätoimintaa kehitysvammaisille ja erityistä tukea tarvitseville asiakkaille.

Mutta kuka oli Pipolan pitkäaikainen puheenjohtaja, vuonna 1900 syntynyt Eino Raunio, jonka nimeä kantava säätiö aloitti toimintansa vuonna 1982.

Eino Raunio toimi Karjalohjan kirkkoherrana vuosina 1934–1953. Hänen isänsä kauppias Mikko Raunio oli ollut perustamassa Orpojen Ystävien Liittoa 1920-luvulla. Liitto etsi eri puolilta Suomea sopivaa paikkaa orpokodiksi.

Raunio löysi tarkoitukseen sopivan Pipolan tilan kotipaikkakunnaltaan, missä hän oli tutustunut tilan omistajaan neiti Tyyne Heliniin. Tilalla ei ollut jatkajia, ja se oli ollut myynnissä jo kymmenkunta vuotta.

Monipuolinen lahjakkuus

Seurakuntatyönsä ohella Raunio toimi kolmella eri vuosikymmenellä Orpojen Ystävien Liiton ja Pipolan johtokuntien puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana.

Seurakuntalaiset muistavat hänet voimakkaana persoonana ja monipuolisena lahjakkuutena, joka ymmärsi arkielämää ja sen tarpeita, oli hyvä perheenisä, ystävällinen ja auttavainen naapuri, suora-puheinen ihminen, mutta myös huumorintajuinen.

Raunio oli myös kätevä käsistään, ja kiinnostunut kaikenlaisesta tekniikasta. Hän osasi tarvittaessa korjata vaikkapa moottorin tai vesipumpun.

Kun Karjalohjalle saatiin keskikoulu vuonna 1950, tulivat rovastin monipuoliset taidot sielläkin tutuiksi. Hän opetti uskonnon lisäksi luonnontieteitä, matematiikkaa ja laulua. Hän oli innostava opettaja ja se tarttui myös oppilaisiin. Raunio oli loistava laulaja ja erinomainen urkuri.

Karjalohjalta Raunio siirtyi Helsinkiin Kallion seurakunnan kappalaiseksi vuonna 1953 ja myöhemmin kirkkoherraksi. Hän ei kuitenkaan jättänyt Pipolaa ja luottamustehtäviään siellä. Myös oma kesämökki liitti hänet Karjalohjalle.

Eino Raunion tytär Sointu Raunio (ent. Piipponen) muistelee isäänsä:

Isälleni Pipola oli aivan yksi keskeisistä asioista hänen elämässään. Hän omistautui kehitysvammaisten asialle ja taisteli asian puolesta, johon hän käytti myös omaa vaikutusvaltaansa.

Sointu Raunio muistaa kehitysvammaiset myös ajalta, kun he tulivat normaaliin kansakouluun. Aluksi se tuntui lapsista oudolta, kun heitä ei ollut siihen valmisteltu. Myöskään opettajaa ei ollut koulutettu kehitysvammaisten lasten kohtaamiseen.

Pipolasta tulleet koululaiset olivat kuitenkin hiljaisia, eivätkä levottomia.

Eino Raunio kuoli 65-vuotiaana kaataessaan mökilä isoä puuta. Säätiö halusi kunnioittaa nimellään pitkäaikaisen puheenjohtajansa työtä.

MITÄ SE PIPO TARKOITTAAKAAN?

Toisin kuin saattaisi kuvitella, Pipolan tilan nimi tuskin tulee pipolakista. Vanha Helinin suvun omistama kantatila on saanut Pipola-nimensä jo kauan ennen pipojen aikaa.

Vanhoissa asiakirjoissa esiintyy nimiä 'Pippola' ja 'Pipoila'. Nimen takana lieenee jonkun henkilön nimi; kuten vuonna 1463 mainittu Oleff Pypon Halikosta. Tai Pietari tai Philpus.

Tiede-lehdessä suomen kielen professori Kaisa Häkkinen selvitti, mitä 'pipa' tai 'pipo' on aikoinaan tarkoittanut. Suomen kansankielessä se on merkinnyt puusta valmistettua keilaa, kartion muotoista puukappaletta. Ne ovat olleet tavallisia leikkivälineitä.

Pipot asetettiin riviin, ympyrään tai muuhun sopivaan muodostelmaan, ja niitä yritettiin heittää kilpaa kumoon puukapulalla eli kartulla.

"Väkeä kuin pipoa" -sanonta on syntynyt, kun ihmisryhmää on verrattu pelin alkuasetelmaan.

Päähineen nimeksi pipo on syntynyt, kun tyyppillinen vanhan ajan pipolakki oli keilan eli pipon muotoinen.

*Kehitysvammaisilla oli mahdollisuus käydä myös rippikoulua. Kuvassa pastori Jouko Lauriala ensimmäisten rippikoulu-
laisten kanssa vuonna 1965. Kuva: Pipolan arkisto*

AULIS RAUNIO JATKOI VASTUUNKANTOA 50 VUODEN AJAN

”Pipola on elämäntaitoja opettava kehitysvammaisten koti”, sanoo rovasti Aulis Raunio Tampereelta. Hän toimi 50 vuotta Pipolaa ylläpitäneen Orpojen Ystävien Liiton ja Eino Raunion säätiön puheenjohtajana ja luottamustehtävissä 1960-luvulta aina vuoteen 2015 asti. Hän on toiminut myös kehitysvammaisten perhehoitoon liittyvän Tukiyhteisösäätiön hallituksessa ja valtuuskunnassa. Aulis Raunio kertoo:

Koko toiminta oli hyvin yritteliästä ja monimuotoista. Kaikki lähti yksityisten ihmisten aktiivisuudesta.

Aulis ja Kaarina Raunio kertovat:

Pipola oli koko olemassaolonsa ajan vuodesta 1945 lähtien edistyksellinen, koulua ja erilaisia elämäntaitoja opettava kehitysvammaisten koti. 1960-luvulle asti oli kannattajien lahjoituksilla, jäsenmaksuilla, keräyslistoilla, ompeluseuroilla ja myyjäisillä suuri merkitys niin, että lastenkotia voitiin taloudellisesti ylläpitää.

Kerätyillä varoilla autettiin aluksi vähävaraisia perheitä ja orvoiksi jääneitä lapsia. Vuoden 1948 jälkeen liitossa lopetettiin yksittäisten perheiden avustaminen ja keskityttiin erityislastenkodin kehittämiseen.

Johtokunnan puheenjohtajana toiminut Aulis ja hänen puolisonsa Kaarina Raunio ovat tehneet työtä Pipolan hyväksi yli puoli vuosisataa. Kuva: Pirjo Raunio

Sitoutuminen toi jatkuvuutta toimintaan

Pipolan toimintaan sitouduttiin monella eri tasolla. Se toi myös siihen jatkuvuutta: eri aloilta tuli liiton ja lastenkodin johtokuntiin jäseniä, jotka antoivat työpanostaan ja osaamistaan omilta aloiltaan Pipolan käyttöön. Kannattajajäsenet puolestaan keräsivät varoja.

Liiton edellinen puheenjohtaja Eino Raunio oli Auliksens setä. Aulis Raunio kertoo:

Vuonna 1964 Eino-setä sanoi minulle siinä kahvitellessanne, että ”minä olen ajatellut, että testamenttaan sinulle tuon Pipolan”.

Matkan varrelta Aulis ja Kaarina muistavat monia Pipolalle tärkeitä henkilöitä, joiden työpanos on ollut korvaamaton. Erityisellä lämmöllä he muistavat nuohoojamestari Teuvo Lemmetyistä, joka oli kaikkien asioiden taitaja. Samoin rakennusalan erityisosaajilla Reino ja Pekka Pulkkisella oli suuri merkitys lukuisien saneeraus- ja uudisrakennusten onnistumisessa. Rakennuksia piirsivät arkkitehdit Rauno Raunio ja Ilpo Raunio.

Lista on pitkä. Pipolan hyväksi ovat työtä tehneet kymmenet ja kymmenet asialle omistautuneet henkilöt. Erityinen merkitys oli liiton taloudesta 1940-1970-luvuilla huolehtineilla ahkerilla henkilöillä: Lyydia Pulkkinen ja Ida Ruusunen organisoivat Pipolaan monenlaista taloudellista apua.

KOP:ssa pankkivirkailijana toiminut Lyydia Pulkkinen hoiti vuosikymmenien ajan liiton raha-asiat, organisoijaksi ja huolehti keräykset ja avustusten toimitamisen perille. Hänen työllään oli ensiarvoisen tärkeä rooli liiton organisaatiossa. Aulis Raunio muistele:

Etenkin toiminnan alkuaikoina saattoi tilanne olla se, että avustusten ja laskujen eräpäivä oli lankeamassa, eikä kassassa ollut rahaa. Seuraavana päivänä pitäisi toimittaa avustukset koteihin. Jostakin hän sitten sai loihdittua avustukset taas tilille ja laskut maksettua.

Hieno ihminen kaiken kaikkiaan, ystävällinen, sydämellinen ja asialle omistautunut henkilö!

Ida Ruusunen puolestaan oli taiteellinen ja suunnitteli hyväntekeväisyyttä varten esimerkiksi oman adressin. Aulis Raunio kertoo:

He myivät esimerkiksi nukkeja, joita askarreltiin Pipolassa. Ompeluseurat puolestaan myivät käsitöitä Pipolan hyväksi, järjestettiin myyjäisiä muun muassa Turun Luostarinkadulla sekä esimerkiksi Helsingissä ja Lahdessa.

Aulis ja Kaarina muistavat myös lämpimästi Yrjö ja Marjatta Juharin huomattavaa testamenttilahjoitusta, jonka turvin Pipolassa on pystytty tekemään muun muassa tärkeitä korjaushankkeita.

Myös lihaa ja makkaraa tarvittiin

Tärkeää oli myös saada makkaraa: merkittävä tukija ja eräänlainen mesenaatti oli Pipolan alkuaikoina myös makkaratehtailija Veikko Wahlroos Kotkasta. Hänen ansiostaan saatiin Pipolaan lihaa ja makkaraa.

Kerran sitten Pipolan pojat olivat saaneet lastenkodissa vierailleen Wahlroosin auton liikkeelle. Se lähti kulkemaan itseksensä kohti järveä, mutta jysähti ennen sitä puuhun.

Tapahtumaa Wahlroos piti itselleen muistutuksena siitä, ettei ollut tarpeeksi auttanut Pipolan väkeä. Sen jälkeen Pipolan väki sai makkarat 98 prosentin alennuksella.

Alkuvuosien jälkeen ammatillisuus korostui

Johtaja Fanny Knuuti pienten kanssa. Kuva: Pipolan arkisto

Aulis ja Kaarina Raunio ehtivät tutustua myös alkuvuosien johtajiin. Heistä ensimmäinen, Ida Lepiniemi, lähti lähetyssaarnaajaksi Kiinaan. Vielä

1950–60-luvuillakin kristillinen arvopohja oli vahvasti Pipolan johdossa esillä, kun siellä toimi osastonhoitajana ja johtajana Fanny Knuuti.

Kun Pipolasta tuli virallisestikin opetus- ja työkohti, se heijastui myös vastuuhenkilöiden valintakriteereihin. Seuraavilta johtajilta vaadittiin sopivaa ammatillista koulutusta ja kokemusta. Knuutia seurasi johtajaksi psykologi Marita Pulkkinen vuonna 1963, vuonna 1970 sosiaalihoitaja Marja Wuorinen, ja hänen jälkeensä teologi Tiina Flygare vuonna 1998. Nykyinen johtaja Henrik Keskinen aloitti tehtävässään vuonna 2018. Palveluvastaavana aloitti samaan aikaan Pirjo Viheriäkoski-Lehtinen.

Puheenjohtaja oli henkilökunnan tukena

Pipolassa asui parhaimmillaan 33–35 kehitysvammaista, ja monet heistä tarvitsivat paljon apua ja ohjausta. Silloin tarvittiin lisää henkilökuntaa ja vuositasolla heitä olikin noin parikymmentä. Osa henkilökunnasta viihtyi Pipolassa vuosikymmeniä.

Lastenkodin johtokunnan puheenjohtajan tärkeä tehtävä oli toimia Pipolan johtajien tukena ja apuna. Hän valvoi, että liiton sääntöjä noudatettiin ja uudistettiin maailman muuttuessa. Puheenjohtajaan luotettiin, ja hänelle uskouduttiin. Pipolan johtokunta ja sen puheenjohtaja olivatkin eräänlainen ”perälauta”, joka joutui ratkaisemaan monenlaisia käytännön työssä syntyviä ongelmia.

Kesäjuhlat olivat kaikkien mieleen

Tukijat ja sidosryhmät saapuivat vuosittain Pipolaan heinäkuussa järjestettävälle kesäjuhille. Aulis Raunio kertoo:

Väkeä saapui Karjalohjalle niin Turusta, Lahdesta kuin Helsingistäkin – bussilasteittain. Usein heitä oli lähes 100 henkeä, tukijoita ja kannattajia, omaisia ja sidosryhmiä.

Niin kesävieraat kuin muutkin Pipolassa vierailleet ryhmät toivat tullessaan hyödyllistä käyttötavaraa. Siitä oli puute etenkin toiminnan alkuaikoina. Silloin Lyydia Pulkkinen organisoi avun niin, että vieraita pyydettiin tuomaan mukanaan astioita, ruokailuvälineitä ja liinavaatteita, ja jättämään ne sitten Pipolaan.

Kyläläiset totuttelivat kehitysvammaisiin

Pipola on aina ollut tärkeä työnantaja Karjalohjalla. Pipolassa 1940-1950-luvuilla vierailleet ja työskennelleet henkilöt muistavat, että suhteet kyläläisiin olivat mutkattomia. Myöhempinä vuosina, kun hoito- ja asumismuodot kehittyivät, myös kehitysvammaiset liikkuivat kylällä itsenäisemmin.

Etenkin Pipolan avautuessa 1970-luvulla ulospäin saattoi johtokunnan puheenjohtaja saada kiukkuisia puhelinsoittoja: kaikki kyläläiset eivät halunneet nähdä kehitysvammaisia liikkuvan itsenäisesti kylällä, eivätkä kaikki hyväksyneet heitä tavalliseen kouluun kirkonkylään.

Aulis Raunio arvelee, että kyse oli lähinnä pelosta ja siitä, ettei osattu suhtautua kehitysvammaisiin. Aulis muistelee:

Minulle sanottiin, että te toimitte Pipolassa aivan väärin kasvatuseriaatteiden mukaan. Olipa joku sitä mieltä, että tämmöiset tyypit pitäisi pistää ket-

julla seinään kiinni, etteivät pääse häiritsemään ympäristöä.

Kieltämättä asukkaat joskus tekivät jotakin jekkua, mutta isompia ongelmia ei syntynyt. Ja asukkaat osasivat sanoa kyllä vastaankin, jos joku heitä arvosteli. Mitä enemmän Pipolan asukkaat näkyivät kylällä, sen paremmin heihin totuttiin ja hyväksyttiin osana kyläyhteisöä ja yhteiskuntaa.

Kun asukkaat kävivät itse vaikkapa kaupassa tai pankissa, he saivat asiointiin ja maksamiseen apua.

Rippikoulua pidettiin ja häitä juhlittiin

Pipolassa on aina käyty koulua, mutta myös rippikoulua. Vuonna 1965 pastori Jouko Lauriala piti ensimmäisen rippikoulun kahdeksalle Pipolan asukkaalle. Heidät kirkkoherra Eino Raunio konfirmoi elokuussa viikko ennen äkillistä kuolemaansa. Aulis Raunio muistaa:

Niin innokkaita rippikoululaisia ei ole missään ollut kuin oli Pipolassa. Kun heihin sai suoran kontakti, he tulivat nähdessämme halaamaan ja sanoivat, että ”sinä olet minun rippi-isäni”.

Hän on vihkinyt myös yhden Pipolan perhekodin asukaspariskunnan. Aulis kertoo:

En tosin ollut ihan varma, meneekö tämä pykälien mukaan, mutta minä kuitenkin vihin.

Joulujuhlat olivat Pipolassa ja laajemminkin Karjalohjalla merkkitapaus. Kehitysvammaiset pystyivät esittämään vaativaa ohjelmaa: näytelmiä, musiikkiteatteria, runonlausuntaa. Ja miten innokkaina! Koululaisten joulunäytelmä on vuodelta 1966. Kuva: Pipolan arkisto

5.

PIPOLASSA KAIKKI SAI VAT OPPIA

HEI, KOULULAISET TULEE!

Suomessa pidettiin kehitysvammaisia piilossa jopa 1970-luvulle asti. Mutta näin ei ollut Pipolassa. Pipolassa pitkän uran johtajana tehnyt Marja Wuorinen muistaa kovan onnen tarinat 50 vuoden takaa, ajalta, jolloin hän tuli töihin opetus- ja työkotiin. Wuorinen kertoo:

Koulun ja erilaisten työtehtävien lisäksi Pipolassa opetettiin käytöstapoja. Niitä opittiin etenkin yhdessä ruokailtaessa, kertoo Pipolassa johtajana toiminut Marja Wuorinen. Kuva: Heikki Raunio

Meillä oli hoidossa sellaisia kehitysvammaisia, joiden olemassaolo selvisi sukulaisille vasta perunkirjoituksissa. Muille lapsille ei kerrottu, että heillä on tällainen veli tai sisko.

Marja Wuorinen aloitti Pipolan opetus- ja työkodin johtajana vuoden 1970 huhtikuussa, kun edellinen johtaja Marita Pulkkinen oli jäänyt pois muutamia kuukausia aiemmin. Sijaisena tässä välissä oli toiminut Fanny Knuuti.

Marja Wuorisella oli sairaanhoitajan ja sosiaalityöntekijän koulutus. Hänen aikaisempi toimensa oli Lappeenrannan kasvatusneuvolassa.

KANNUSTAVAA YHTEYDENPITOA SUKULAIISIIN

Sotien jälkeen Pipolassa oli orpoja tai puoliorpoja kehitysvammaisia. Myöhemmin ei orpoja enää samalla tavalla tullut, vaan heillä oli tiedossa ainakin toinen biologinen vanhempi.

Pidimme mahdollisimman paljon yhteyttä lasten vanhempiin ja sukulaisiin, mikä oli kaikille erittäin tärkeää. Monet vanhemmista ottivat lapsensa esimerkiksi lomille kotiin. Tarvittaessa taksi vei ja toi.

Aina tapaamiset eivät onnistuneet. Sen sijaan lapsen äiti saattoi joskus itse soittaa ja keskustella lapsensa kanssa, lähettää paketteja ja muistaa siten.

Luottamus piti rakentaa uudelleen

Jos lapsi oli tullut monesti hylätyksi tai siirretyksi paikasta toiseen, hylkäämisen pelko vaikeutti luottamuksellisten suhteiden syntymistä.

Lapsi saattoi jäädä esimerkiksi asiointimatalla autoon, ettei häntä vaan jätetä taas. Tilalle piti tuoda riittävästi onnistumisen kokemuksia, että luottamus rakentuisi uudelleen.

Marjalle nämä onnistumisen kokemukset ovat jääneet vahvasti mieleen.

Rikkaus on pitkäaikaisissa suhteissa. Jos lapsen tai nuoren kanssa tulee ristiriitoja ja vaikeuksia, ei lähdetä siitä, että heitä siirretään taas jonnekin vaan yritetään auttaa.

Pitkien työsuhteiden ansiosta henkilökunta oppi tuntemaan kehitysvammaiset autettavat hyvin.

ENNAKKOLUULOT HÄLVENIVÄT KYLÄLLÄ

Vielä 1980-luvulle tultaessa asenteet kehitysvammaisiin olivat ristiriitaisia, ja heidät haluttiin rajata omiin laitoksiin.

”*Ei ne tartte, miksi*”, oli Marjan saama kommentti, kun kehitysvammaisten kotia alettiin laajentaa luonnonkauniilla Pipolan tilalla. Itsenäisesti kulke-

via asukkaita kohtaan saatettiin tuntea jonkinasteista pelkoa, kunnes heihin tutustuttiin paremmin.

Vuosikymmenien kuluessa ennakokuluut ovat häilyntyneet. Kyläläiset oppivat tuntemaan Pipolan asukkaat nimeltäkin ja tervehtimään, kun kylillä tavattiin. Asukkaat puolestaan oppivat hoitamaan asioitaan kylällä.

Pipola avautui sidosryhmille ja kyläläisille

Pipola itsekin avautui yhteiskunnan suuntaan. Vuosikymmenten aikana Pipolaan kutsuttiin tutustumaan monenlaisia vieraita: kunnanhallituksen ja -valtuuston väkeä, ministeriöiden, Rinnekodin, sosiaalihuollon ja kirkon edustajia, erilaisia sidos- ja harrastusryhmiä sekä yhdistyksiä.

Säännöllisesti kävi myös sosiaalilautakunnan puheenjohtaja, seurakuntasisaret, Kehitysvammaliiton henkilökuntaa sekä opettajia, marttoja ja partiolaisia. Vierailijalista oli pitkä.

Vuositain järjestettävälle kesäjuhille osallistui yli sata Pipolan tukijaa ja omaista. Joulujuhlissakin oli juhlasali täynnä viimeistä penkkiä myöten, kun Pipolan asukkaat esittivät näytelmiä ja musiikkiohjelmia.

Erityisen liikuttavana Marja muistaa asukkaiden esittämän *Talvisota*-näytelmän. Hieno esitys aidossa armeijan vaatteissa sai vedet yhden ja toisen katsojan silmiin. Yleisö näki, mihin kaikkien kehitysvammaiset pystyivät.

KAIKKI KÄYVÄT KOULUA TASAVERTAISESTI

Pipolassa on aina haluttu noudattaa tasavertaisuutta ja yksilöllisyyttä. Niinpä asukkaille on alusta asti järjestetty koulutusta ja työtoimintaa. Kaikki kehitysvammaiset käyvät koulua. Pipola oli nimenomaan opetus- ja työkoti.

Ensimmäinen kotikoulu päätettiin aloittaa Pipolassa jo vuonna 1949. Tehtävään palkattiin opettaja Lauri Vuorivirta Helsingistä, luontaisetuina huone ja ruoka palkan lisäksi.

Aluksi koulu toimi Topeliuksen mökissä, minne hankittiin välttämättömät tarvikkeet. Toiminta oli silloin erittäin edistyksellistä. ”Heikkomielisiä henkilöitä” koski vuoden 1952 apukouluasetus. Kansakoululaki määrätti niin, että apukoululaiset eivät kuuluneet kansakouluun.

1970-luvulla tilanne alkoi muuttua. Vuoteen 1979 saakka Pipolan koulussa oppilaat oli jaettu opetusryhmiin iän ja suoritustason mukaan. Opetus muutettiin jokaiselle ryhmälle sopivaksi: osa ryhmistä keskittyi muun muassa lukemisen ja laskemisen opetteluun, osa helpompiin kouluaineisiin ja osalle asukkaista opetus oli työtoimintaa. Koululaisten iät vaihtelivat 7–17 ikävuoden välillä.

Opetussuunnitelman runkona oli erityisopetusta koskeva sosiaalishallituksen julkaisu: Kehitysvammaisten erityisopetusta koskevat yleisohjeet ja kokeiluopetussuunnitelma vuodelta 1974.

Peruskoulu vei kirkonkylälle

Kun peruskoululakia säädettiin 1983, lievästi ja keskivaikeasti kehitysvammaisten oppilaiden perusopetus siirtyi opetustoimen alaisuuteen. Laissa oppivelvollisuus säädettiin koskemaan kaikkia oppivelvollisuusikäisiä lapsia.

Peruskoulu-uudistusta seurasi, että Pipolakodin oma koulukin siirtyi yleisen koulujärjestelmän osaksi. Aivan kivuttomasti se ei sujunut, sillä paikallislehden palstoilla käytiin kiivasta keskustelua tilanteesta. Vuonna 1985 Turun Sanomat otsikoi: ”Kehitysvammaisten opetuksesta syntyi Karjalohjalla sotku”.

Kyse oli siitä, että kehitysvammaisten harjaantumiskoulun siirtyminen Kirkonseudun koululle ei miellyttänyt kaikkia paikkakuntalaisia. Pipolan koululaiset olivat muun muassa keskimääräistä vanhempia kuin muut ala-asteella opiskelevat, 12–17-vuotiaita. Yläasteelle heitä ei voitu siirtää, koska kehitysvammaisille ei sellaista vielä ollut Karjalohjalla.

Koululautakunta teki kuitenkin asiasta esityksen, jonka kunnanhallitus käsitteli ja valtuusto hyväksyi. Laki edellytti, että kunnan oli järjestettävä kehitysvammaisten opetus.

OPETA MINUT LUKEMAAN!

Koulunkäynti oli kehitysvammaisille tärkeä syy tulla Pipolaan. Tulihoitoja olisi ollut enemmän kuin voitiin ottaa. Jossakin vaiheessa Marja Wuorinen piti tuloista jonotuslistaa. Kun paikkoja ei enää 1990-luvulla vapautunut, eikä tullut lisää, jonotuslistan olemassaolo tuntui turhalta. Marja kertoo:

Vielä 1990-luvulla joku saattoi ajatella, etteivät kehitysvammaiset mitään opi. Koulu osoitti kuitenkin, että he oppivat paljon. Opetussuunnitelma oli heille erilainen: siihen kuului lukeminen, kirjoittaminen, matematiikka, uskonto, ympäristöoppi, kansalaistaito, kuvaamataito ja musiikki.

Jotkut oppivat aidosti lukemaan, kun taas osa vain mekaanisesti, jolloin sanat olivat merkityksettömiä. ”Opetä minut lukemaan”, kuului kerran kehoitus johtajattaren käytävältä. Ja niinhän Marja opetti ja naurattaa muistaessaan:

Katsoimme kirjaimia ja tavasimme U-u-s-i S-u-o-m-i. Kun kysyin, mitä siitä sitten tuli, oli vastaus Helsingin Sanomat.

Aina oppiminen ei ollut suinkaan helppoa, mutta tärkeintä oli innostus. Oppiminen saattoi olla vai-

keata myös siksi, että asukas oli niin sulkeutunut, ettei suostunut puhumaan kenenkään kanssa.

Hän söi samassa ruokapöydässä minun kanssani. Mietin, millä ihmeen konstilla hän alkaisi keskustella. Aloitimme siitä, että kysyin ”otatko maitoa vai piimää?” Sana kerrallaan, ja vähitellen puhetta alkoi tulla. Voi sitä onnistumisen tunnetta, kun joulujuhlassa sama kaveri esitti yksin Lapin äidin kehtolaulun!

Sen sijaan kaikki Pipolan lapset eivät olleet hiljaisia ja sulkeutuneita. Kun piispa Eero Huovinen vieraili Pipolassa, hänellä oli piispansauva osina laatikossa. Hän pyysi asukkaita kokoamaan sen kysellen, että mikähän se mahtaisi olla: ”Haitari”, kuului napakka vastaus.

Kirkonkylän kouluun siirtyminen oli Pipolan asukkaille merkittävä itsetuntoa nostattava ja riemua herättävä asia. Sillä aikaa, kun nuoremmat kävivät kirkonkylällä koulua, vanhemmilla asukkailla oli työtoimintaa.

Marja Wuorinen kertoo, kuinka asukkaat odottivat innokkaasti koululaisia iltapäivisin kotiin.

Koululaisia arvostettiin suuresti ja heidät toivotettiin iloisesti tervetulleiksi: Hei, koululaiset tulee! Se oli päivää kohottava tapahtuma.

Peruskoulu-uudistusta seurasi kehitysvammaisten oppilaiden siirtyminen kouluun Karjalohjan kirkonkylään. Kuvassa yläasteen erityisluokkien oppilaita, heidän opettajansa ja hoitajansa vuonna 1985. Kuva: Pipolan arkisto

Yhteisessä ruokailussa opittiin käytöstapoja

Koulun ja erilaisten työtehtävien lisäksi Pipolassa opetettiin käytöstapoja. Niitä opittiin etenkin yhdessä ruokailtaessa: kun aiemmin asukkaille tuotiin lautaset pöytiin, nyt ruokailua kehitettiin niin, että he saivat itse ottaa ruokansa, Marja Wuorinen kertoo:

Istuimme kahdeksan hengen pöydissä, ja mukana oli myös 1–2 työntekijää. Jokainen ruokailija otti itse ruokansa, ja oppi, että sitä otetaan vain sen verran kuin syödään. Jokainen oli vuorollaan myös ns. pöytäpalvelija, joka auttoi niitä, jotka eivät itse pystyneet hakemaan ruokaa.

Samalla opittiin kohteliaita pöytätapoja.

Henkilöt, jotka vastustivat kehitysvammaisten koulunkäyntiä kirkonkylällä, sanoivat minulle, että miten kouluun voivat tulla sellaiset, jotka eivät osaa edes syödä. Sanoin, että meille voi tulla tutustumaan ja osallistumaan ruokailuun.

Perjantaisin sitten juotiin yhteiset kahvit ruokasalissa.

Kun meillä oli katsekontakti, syntyi välitöntä vuorovaikutusta. Töiden tai koulun jälkeen monet tulivat kertomaan kuulumisia: kuka pelkäsi koiria, kuka halusi soittaa poliisille. Kun he saivat purkaa itsensä, mieli rauhoittui.

Aikuiskoulutusta ja työterapiaa vanhemmille

Peruskoulun päättäneille järjestettiin monenlaista aikuiskoulutusta ja työtoimintaa.

Uudenmaan erityishuoltopiiri ryhtyi 1980-luvulla kehittämään työtoimintaa kirkonkylään, ja Pipolan isoja miehiä pääsi sinne töihin. Töihin lähdöllä oli uskomattoman rohkaiseva vaikutus heihin.

1990-luvulla käynnistettiin myös aikuisopiskelupiiri, johon osallistuivat sekä Pipolan että Karjalohjalla toimivan perhekodin asukkaat. Kerran viikossa kokoonnuttiin myös yhdessä maalaamaan, tanssimaan kansantansseja, laulamaan ja näyttelemään sekä harrastamaan liikuntaa.

Työtoiminnassa mukana nuoret ja aikuiset

Kaikki Pipolan asukkaat olivat mukana erilaisissa työterapioissa ja työharjoitteluissa – esimerkiksi keittiössä, kutomossa, puutöissä, kokoomatöissä, puutarhalla tai lumitöissä.

Osa kävi Pukkilan työkeskuksessa, osa vietiin autolla ja osa kulki itse. Varsinaisessa työtoiminnassa olivat mukana nuoret ja aikuiset.

Iltapäivisin järjestettiin erilaista pienryhmätöimintää. Silloin opeteltiin muun muassa valokuvausta, muotoilua ja käden taitoja. Luovaan toimintaan kuului musiikkia, liikuntaa, pelejä ja taideterapiaa.

Pukkilan työkeskus. Kun kehitysvammaiset tulivat vanhemmiksi, eivätkä enää käyneet peruskoulua, heillä oli mahdollisuus päästä mukaan työtoimintaan. Pipolasta järjestettiin päivittäin kuljetus lähialueille. Kuva: Pipolan arkisto

Musiikin terapeuttinen voima ja sen tärkeys on huomattu Pipolassa, jonne on järjestetty musiikinopettaja vetämään laulu- ja tanssitunteja. Kuva: Pirjo Raunio

*Monenlaiset matkat tuovat virkistystä. Pipolasta on matkustettu niin Lappiin, Viroon kuin Ruotsiinkin.
Pipolan asukkaiden seurue Lapin reissulla. Kuva: Pipolan arkisto*

Kynttiläkulkueet, tanssiesitykset, kuvaelmat ja yhteislaulut ovat luoneet juhlatunnelmaa kaikille. Laadukas ohjelma on taannut sen, että Pipolan juhlasali on ollut usein täynnä viimeistä penkkiriviä myöten. Pipolan joulunäytelmä vuonna 1966. Kuva: Pipolan arkisto

kitehti Arja Vepsä (Martinaho). Asukkaiden tauluja on ollut mukana omissa näyttelyssä Helsingissä, Pieksämäellä ja jopa kansainvälisessä näyttelyssä Tukholmassa.

Maalauskerhon työt ovat olleet suorastaan sykähdyttäviä. Vaikka asukas on näyttänyt synkältä, ovat hänen maalauksensa olleet valtavan valoisia.

Marja Wuorinen toimi Pipolakodin johtajana vuoteen 1998 ja sen jälkeen on ollut aktiivisesti mukana Eino Raunion säätiön hallituksessa.

Marjan tullessa taloon nuorin asukas oli viisivuotias, mutta nykyään talon nuorin on 40-vuotias. Ja Pipolakodissa asuu yhä henkilö, joka tuli taloon vuonna 1962. Hyvän hoidon ansiosta kehitysvammaiset myös elävät vanhemmiksi kuin ennen. Vuonna 2018 menehtyi Pipolassa pitkään asunut henkilö 88-vuotiaana.

VIRKISTYSTÄ JA MATKOJA

Virkistystoiminnalla on lisätty merkittävästi asukkaiden hyvinvointia ja suuntautumista yhteiskuntaan. Vapaa-aikaan on kuulunut monenlaisia retkiä konsertteihin, teatteriin, Linnanmäelle ja jopa Tukholmaan sekä Viroon. Juhliakin on järjestetty monta kertaa vuodessa.

Kerhoilla on ollut tärkeä merkitys asukkaiden viihtyvyyteen. Niitä on ollut vaihtelevasti nukketatterista musiikkiin ja liikunnasta kirjallisuuspiiriin.

Myös taideharrastus on ollut eri vuosikymmeninä vahvasti esillä. Kuvataidekerho perustettiin vuonna 1996, kun sille saatiin vetäjäksi perhehoitaja-ark-

Pipolakodin taidekerholaiset Rauno Lannet ja Kirsti Sulonen osallistuivat vuonna 1998 Tukholman taidenäyttelyyn värikkäillä akvarellitöillään.

Pipolan kehitysvammaisten ensimmäinen suuri taidenäyttely Elämänriemun värikäs oppitunti

Eturivissä Pekka Arja Uotila
(vas.) Kivimäki Kivimäki

Arja ja Karjalohjan kirjastossa Kujan riemullisia värejä

Seimen äärellä.

näyttelytilassa tuovat ke-
vät värit valoa vuoden pimeimpään
aikaan. Karja-
lohjalaisen
Gunvor Sand-
bergin akvarel-
liit riemastutta-
vat myös
iloisuudellaan.
Gunvor
Sandberg asuu
Pipolakodissa.
Hän on osallis-
tunut neljä
vuotta taiteilija
Arja Mar-
tinahon kuvaa-
mataidon pii-
riin.

– Gunvor on
vahva värien ja
muotojen käyttä-

täjä, Arja Martinaho sanoo.

Alussa Gunvor Sandbergin tauluissa oli paljon
raidoja. Raidoista on esimerkkejä näyttelyssäkin.
Sitten mukaan alkoi tulla muotoja, abstrakteja ja
esittäviäkin.

– Gunvor on kulkija, joka tarkkailee kävellees-
sänsä näkemäänsä, värejä ja luontoa.

Näyttelyluotto alkaakin: 1. Kävelin kerran au-
rinkoisena päivänä...

– Monesti ajatellaan, että kehitysvammaiset ei-
vät voi olla luovia. Mutta ei se luovuus ole mihin-
kään kadonnut. Pään vastoin, heillä voi olla vä-
hemmän ennakkokäsityksiä ja rajoja.

Arja Martinahon piirilliset ovatkin saaneet jo
runsaasti tunnustusta. He ovat osallistaneet
useisiin näyttelyihin sekä Suomessa että Ruotsissa.
Parhaillaan pipolalaisten kuvia on esillä Tampe-
telessä.

□ Gunvor Sandbergin akvarelleja Karjalohjan kirjas-
tossa vuoden loppuun saakka. Avoimuus ti 10-17, ke
13.30-19.30. Joulukuun 1. joulupäivänä ja vuoden loppu-
päivänä kirjasto on suljettu.

6.

UUDET TUULET PUHALTAVAT

KEHITYSVAMMAISTEN HOITO SOPEUTUU MUUTTUVAAN YHTEISKUNTAAN

Vuonna 1958 voimaan tulleessa vajaamielislaissa vastuu kehitysvammaisten tarvitseman hoidon järjestämisestä säädettiin kunnille. Sen seurauksena vammaisen henkilön omaiset eivät enää itse joutuneet hankkimaan hoitopaikkaa, eivätkä maksamaan hoidon kustannuksia.

Kun tähän saakka hoitoa olivat tarjonneet yhdistykset ja yhteisöt, kuten Orpojen Ystävien Liitto, diakonissalaitokset ja valtio, niin uuden lain mukaan ryhdyttiin maahan rakentamaan kattavaa keskuslaitosverkostoa 1960-luvulta lähtien.

Avohuollon palveluja suunniteltiin tuotettavan laitosten ohjauksessa ja osittain niiden alaisuudessa sekä perhehoidossa. Niihin ei kuitenkaan myönnetty laitosten tavoin valtionosuutta.

Kehitysvammalaki valmistui vuonna 1978 ja sen seurauksena maahamme perustettiin erityishuoltopiirien kuntainliitot, joihin kuntien oli pakko kuulua. Kuntainliittojen vastuulla oli myös palveluiden tuottaminen.

Uutta lainsäädäntöä pidettiin tarpeellisena, jotta kaikki palvelut saataisiin kirjatuksi lakiin ja samanlaisen valtionosuuden piiriin.

Myös Pipolassa jouduttiin miettimään, mitä kehitysvammaisille tapahtuu, jos yksityinen hoito joutuu kriisiin. Liitossa pelättiin, että yksityisellä pohjalla toimivien yksiköitten kehitys pysähtyy ja jopa lopetetaan kokonaan. Vaarana olisi silloin, että tehty työ katoaa taivaan tuuliin.

PERHEENTUPA SAI IDEAN PERHEHOITOKOKEILUSTA

Sosiaalihallituksen kehitysvammaosaston osastopäällikkö Antti-Veikko Perheentuvalla oli idea: Suomessa pitäisi aloittaa perhemuotoinen hoitotyö.

Jo vuonna 1972 Rinnekodin vastaava ylilääkäri Ollila oli suositellut Pipolaan avohuoltoa, jolloin Lohjan kuntien kehitysvammaiset voisivat käydä Pipolassa koulua ja työikäiset työtilojen valmistuttua osallistuisivat työtoimintaan.

Perheentuvan mielestä Pipola voisi olla perhehoidon kokeilulaitos.

Pipolaa päätettiinkin kehittää niin, että työtä laajennetaan avohuollon, lähinnä perhehoidon suuntaan opetus- ja työkodin yhteydessä. Toimintaa lähdettiin kehittämään läheisessä yhteistyössä sosiaalihallituksen kanssa.

PIPOLA SUOJATAAN SÄÄTIÖIDEN AVULLA

Orpojen Ystävien Liiton johtokunnalla oli kuitenkin pelko myös siitä, että yksityinen laitos, jolla on merkittävä omaisuusmassa, ja toisaalta rakennushankkeista aiheutunutta velkaa, voitaisiin suorastaan ”kaapata”.

Vain säätiöimällä eri toimintamuodot voitaisiin turvata liiton omaisuus sekä Pipolan tulevaisuus. Koska toiminta oli laajentunut myös perhehoitoon, pidettiin järkevänä jakautua kahdeksi eri säätiöksi. Siten haluttiin turvata eri hoitomuotojen taloudellinen tulevaisuus sekä liiton omaisuus mahdollisten riskien varalta.

EINO RAUNION SÄÄTIÖ SYNTYY

Orpojen Ystävien Liitto toteutti vuonna 1982 organisaatiomuutoksen, jossa perustettiin Pipolakodin ensimmäisen puheenjohtajan nimeä kantava Eino Raunion säätiö. Tämän säätiön tehtävänä oli ylläpitää Pipolan opetus- ja työkodin laitoskiinteistöä ja toimia uuden erityishuoltopiirin kanssa yhteistyössä. Säätiöstä tuli palveluntuottaja, mutta se ei saanut harjoittaa liiketoimintaa.

Eino Raunion säätiö on huolehtinut 1980-luvulta lähtien Pipolan toiminnasta samalla tavalla kuin Orpojen Ystävien Liitto oli aiemmin tehnyt. Jälkimmäinen yhdistys lakkautettiin vuonna 1984.

Perhehoitoa ajatellen perustettiin Tukiyhteisösäätiö, jolle siirrettiin puolet Eino Raunion säätiön omaisuudesta.

Tukiyhteisösäätiön tehtävänä oli hankkia, ylläpitää ja hallinnoida kiinteistöjä ja muuta kiinteää omaisuutta laitos- ja perhehoitoa sekä muuta säätiön tarkoitusta vastaavaa pieniyhteisötoimintaa varten.

Näillä kiinteistöillä ei haluttu rasittaa opetus- ja työkodin toimintaa.

TUKIYHTEISÖSÄÄTIÖSTÄ KEHITETÄÄN VALTAKUNNALLISTA TOIMIJAA

Tukiyhteisösäätiön rahoilla ja velanotolla ryhdyttiin perustamaan perhekoteja. Vuonna 1989 tehtiin päätös Tukiyhteisösäätiön toiminnan laajentamisesta valtakunnalliseksi. Tässä vaiheessa säätiön valtuuskunnassa oli mukana jo merkittävä joukko alan tärkeimpiä toimijoita, kuten Kehitysvammaliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Kuntokallio-Säätiö, Nuorten Ystävät, Perhehoitoliitto, Sosiaalipedagogikan säätiö ja SOS-Lapsikylä.

Uuteen toimintamalliin kuului rakentaa useampien perhehoitoa tekevien perheiden yhteisöjä, naapurustoja. Tavoitteena oli ulottaa perhehoito myös kehitysvammahuollon ja lastensuojelusektorin ulkopuolelle, esimerkiksi vanhuksiin.

Asiat eivät kuitenkaan sujuneet suunnitelmien mukaan. Kiinteistökustannukset olivat raskaat, ja hankkeita oli rahoitettu velalla, jota oli liikaa tuloihin nähden. Myös asiakastilanne oli muuttunut, koska kunnat olivat päättäneet hoitaa palvelut toisin. Lopulta toiminta tyrehtyi merkittäviin rahoitusongelmiin.

Tukiyhteisösäätiö päätettiin sulauttaa Eino Raunion säätiöön. Eino Raunion säätiön valtuuskunta hyväksyi sulautumissopimuksen vuonna 2001, ja sulautuminen toteutui vuonna 2003. Perustetut perheryhmät jäivät kuitenkin elämään itsenäisinä yksikköinä Karjalohjalla.

Pipolan pihamaalla on turvallista liikkua aivan yksinkin. Kuva: Helena Raunio

Pipolan kotinsa terassilla Else-Maj Lindström ystävänsä Anja Lehtisen kanssa elokuussa 2021. Kuva: Helena Raunio

7.

KRIISISTÄ SELVITTIIN

PIPOLASSA ODOTTAA HYVÄ HUOMEN

PIPOLA ELÄÄ YHTEISKUNNAN MUKANA

Pipolan eri vaiheet kertovat siitä, miten kehitysvammaisten hoito on elänyt ajan mukana ja lainsäädännön vaatimuksissa. Pioneeritoimintaa ja rohkeutta on tarvittu, kun on etsitty uusia hyviä käytänteitä.

Vuonna 1994 varsinainen laitoshuolto Suomessa lakkautettiin. Kansaneläkelaitos hyväksyi Pipolan opetus- ja työkodin avohuollon yksiköksi vuoden 1995 alusta. Silloin Pipolalla oli ostopalvelusopimus Helsingin kaupungin ja Uudenmaan erityishuoltopiirin kuntayhtymän kanssa.

Vammaisten itsemääräämisoikeus ja sitä kautta entistä itsenäisempi oma elämä ovat yksi tuoreimpia tavoitteita kehitysvammaisten hoidossa. Kaikki apua tarvitsevat kehitysvammaiset eivät kuitenkaan halua asua tai pysty asumaan yksin omassa yksiossö ilman kodinomaisuutta ja yhteisöä, vaikka siihen kannustettaisiinkin. Hoitopaikkoja tarvitaan siis edelleen.

Pipola on toiminut runsaat 75 vuotta ja jatkaa työsarkansa hyvän hoivan kotina. Nykyisen Eino Raunion säätiön tarkoituksena on järjestää kehitysvammaisille edelleen laitos- ja perhehoitoa sekä teuttaa yksilöllisiä toimintamuotoja.

Eino Raunion säätiön nykyinen puheenjohtaja on Antti Lemmetyinen. Kuva: Heikki Raunio

Erityistä painoa pannaan toimintojen kehittämiseen ja uusien toimintamuotojen kokeilemiselle.

Pipola elää yhteiskunnan mukana ja osana sitä. Se vastaa hoitoa tarvitsevien huutoon.

ARVOT OHJAAVAT AMMATTILAISTEN TOIMINTAA

Pipolakodin johdossa ja Eino Raunion säätiön toiminnassa arvot ovat tärkeitä – kuten ne olivat myös Orpojen Ystävien Liiton alkuvuosina. Eino Raunion säätiön nykyinen puheenjohtaja, rovasti ja sosiaalineuvos Antti Lemmetyinen pohtii:

Arvoja ovat hyvä elämä, jakamaton ihmisarvo ja tasa-arvo.

Arvoja on kuvailtu yhdessä henkilökunnan kanssa. Motiivina on ollut se, että arvot ovat työssä inspiraation lähde.

Kuvailtujen arvojen yläpuolella ovat myötätunto ja lähimmäisenrakkaus.

Päätökset pystytään tekemään yhdessä

Mitä tällaisen työn tekeminen sitten tarkoittaa? Sitä ovat säätiön hallituksen jäsenet avanneet yhdessä henkilökunnan kanssa. Lemmetyinen jatkaa:

Olemme kaikki, niin hallituksen puheenjohtaja, sihteeri kuin muutkin jäsenet, erittäin lähellä Pipolan päivittäistä elämää. Vaikka kädet eivät ole suoraan mukana arjessa, niin pää on, päätökset tehdään yhdessä. Tiedämme tarkkaan, mitä siellä tapahtuu. Käytännön työn tekevät johtajat ja työntekijät Pipolassa, mutta säätiön hallitus on lähellä arkea niin, että päätökset on helppo hyväksyttää hallituksella.

Säätiön hallituksen jokainen jäsen kantaa vastuun henkilökohtaisesti.

ISOISTA SUVUISTA SYNTYI JATKUVUUTTA

Pipolan suuret projektit, kuten rakennusten kunnossapito ja laajennukset, ovat syntyneet osittain vapaaehtoisvoimin. Toiminnassa mukana olevissa eri sukujen jäsenissä on ollut sopivasti eri alojen ammattilaisia: rakennusalan insinöörejä ja arkkitehteja, pappeja, johtamisen, terveydenhoidon, sosiaalialan, koulutuksen ja hallinnon alan ammattilaisia. Tätä osaamista on voitu käyttää Pipolan hyväksi. Antti Lemmetyinen kuvaa jatkuvuutta:

Nämä olivat isoja sukuja. Tämä on kantanut liittoa ja säätiötä niin, että suvuista on aina tullut uusi polvi. Haluamme kantaa sitä vastuuta, jota isämme ja isoisämme ovat kantaneet.

Säätiö täydentää itse itseään säätiölain mukaan. Tärkeää on ollut se, miten toiminta saadaan pidettyä yllä ja jatkumaan. Orpojen Ystävien Liitto muutettiin vuonna 1982 Eino Raunion säätiöksi. Säätiömalli soveltuu turvaamaan toiminnan parhaiten.

Säätiön hallitus huolehtii jatkuvuudesta.

*Asukkaiden maalaamia tuoleja.
Kuva: Heikki Raunio*

Aluehallintovirasto vaati saneerauksen

Pipolan toiminnan jatkuvuus oli joitakin vuosia sitten vaakalaudalla.

Eino Raunio säätiössä varauduttiin sosiaali- ja terveysalan uudistuksen tuloon ja siihen että, maakunnan tai kuntayhtymän on pakko kilpailuttaa palvelut.

Säätiön pelkona oli, miten suhteellisen pieni yksikkö Pipola selviäisi kilpailussa pienellä paikkakunnalla. Lisäksi havaittiin, etteivät toimitilat vastaisi aluehallintoviraston uusimpien asumisen standardeja.

Pipolan toimitiloilla ei olisi voinut edes osallistua kilpailutukseen. Esimerkiksi jokaisen asukkaan huoneessa olisi pitänyt olla omat pesutilat.

Tämä uhkakuva mielessä säätiössä ryhdyttiin valmistelemaan sitä, että Pipola siirretään osaksi Rinnekoti-säätiön toimintaa. Eino Raunio säätiö jäisi lähinnä kiinteistön ylläpitäjäksi.

Niinpä solmittiin pitkäaikainen kiinteistön vuokrasopimus Rinnekodin kanssa vuonna 2016.

Omaiset järkyttyivät Rinnekodin asunnoista

Rinnekodissa oltiin aluksi kovasti innostuneita Pipolasta, jonne suunniteltiin perhekotikylää, eli uudenlaista laitosmuotoa. Mutta Rinnekodissa vaihtuivat johtoryhmä ja johtajat.

Niinpä 32 asukkaan Pipolaa oltiin yhtäkkiä lopettamassa ja asukkaita siirtämässä muualle asumaan. Osa asukkaista jopa ehdittiin siirtää Rinnekodin hankkimiin asuntoihin, asumaan itsemääräämisperiaatteen nojalla yksin palveluasunnoissa.

Käytännön työtä Pipolassa tekevät johtaja Henrik Keskinen ja palveluvastaava Pirjo Viheriäkoski-Lehtinen sekä parikymmentä henkilökunnan jäsentä. Kuvat: Heikki Raunio

Omaiset järkyttyivät siitä, mitä kehitysvammaisille tapahtui. Alkoi kova kamppailu Pipolan säilyttämissen puolesta.

Vuonna 2018 Rinnekodin edustaja perusteli *Länsi-Uusimaa*-lehdessä asukkaiden siirtoa Pipolasta sillä, ettei huoneissa ole omaa vessaa, eikä suihkua, terveyspalvelut ovat paikkakunnalla heikentyneet ja takseja on huono saada.

KARJALOHJALAISET KAMPPAILUUN PIPOLAN PUOLESTA

Silloin toimeen tarttuivat myös karjalohjalaiset ja näyttivät, että Pipola kuuluu paikkakunnalle. Omaiset ja paikkakuntalaiset sekä Pipolan oma henkilökunta halusivat taistella yhdessä loppuun asti, että kehitysvammaiset asukkaat saisivat jatkaa elämäänsä Pipolassa, joka oli ollut heidän kotinsa kymmeneen vuosien ajan. Lemmetyinen selvittää:

Kuulimme sitten aika varhaisessa vaiheessa, että Rinnekoti haluaa päästä Pipolasta eroon. Ryhdyimme etsimään uutta toimijaa. Saimmekin omaisten perustaman kehitysvammaisten tukisäätiön Tukenan kiinnostumaan. Vuokraneuvotteluissa juhannuksen alla 2018 selvisi kuitenkin, että he saivat luvan vain yhdeksälle paikalle. Näin ollen he eivät sitten voineet tulla toimijaksi.

Säätiölle tuli silloin tulenpalava kiire, sillä juhannuksesta jäi vain kuukausi aikaa järjestää toiminta uudestaan. Muuten Pipolan toiminta loppuisi kokonaan.

Kuvakollaasi: Helena Raunio

”MINÄ EN MUUTA MINNEKÄÄN”

Kun Pipolaa oltiin lakkauttamassa, heräsivät myös karjalohjalaiset Pipolan tärkeyteen. Yhteinen adressi Pipolan puolesta keräsi merkittävän määrän nimiä paikkakunnan kärkinimistä lähtien.

Yllätyskäynnin Pipolaan teki myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin. Hän halusi itse nähdä, mitkä väitteet Pipolasta pitävät paikkansa ja mitkä ei.

Hänellä oli mukanaan pyörätuolilla liikkuva vanhempi eduskunnan oikeusasiamiehen sihteeri Juha-Pekka Konttinen. Samalla tuli testattua, että Pipola todella on esteetön.

Silloin eräs pitkäaikainen asukas tuli vastaan. Saxlin kysyi, mihin haluaisit muuttaa? Asukas vastasi: *Minä en muuta minnekään.*

Se lämmitti myös Marja Wuorista, joka on elänyt mukana pitkän kaaren Pipolakodin historiaa.

Viisi vuotta aikaa korjauksille

Lopulta heinäkuun lopulla aluehallintovirasto antoi sellaisen luvan, että Pipolassa sillä hetkellä asuvat saavat jatkaa asumista, vaikka tilat eivät vielä vastaakaan aluehallintoviraston tilavaatimuksia. Alustavasti kaikki piti korjata kahden vuoden kuluessa nykyisten vaatimusten mukaisiksi. Neuvotteluiden tuloksena aikaraja nostettiin viiteen vuoteen.

Vuoden 2019 huhtikuun alkuun mennessä piti esittää suunnitelmat, miten tilat saneerataan. Puheenjohtaja Antti Lemmetyinen kertoo:

Saimme osan tiloista valmiiksi syksyllä 2019 niin, että nyt niihin on voitu ottaa myös uusia asukkaita. Heitä tuli Maija Ojalan perhekodista. Paikkoja oli kaikkiaan 29 asukkaalle.

Tulevien vuosien aikana Pipolassa tehdään vielä vesi-huoltotöitä, kun Pipola yhdistetään Lohjan kaupungin vesi- ja viemäriverkkoon.

Pipolassa on järjestetty monenlaisia juhlia, joissa kehitysvammaiset ovat esiintyneet. Sitä kautta he ovat saaneet myös tarvittavia onnistumisen kokemuksia. Musiikkinäytelmän esitys vuonna 1998. Kuva: Pipolan arkisto

Kun hankalat tekniset kysymykset on saatu Pipolassa ratkaistua, minkälainen on kodin tulevaisuuden näkymä?

Antti Lemmetyinen ei usko, että kehitysvammaisten ja muiden hoidettavien määrä vähenee: tarvetta on sellaisille hoitopaikoille, joissa pidetään yllä hyvää elämän laatua ja yhteyttä omaisiin sekä rakennetaan yhteisöllisyyttä ja ylläpidetään harrastuksia.

Erilaisista harrastustoimista aiheutuu kuluja, jos vain ajatellaan voiton maksimointia. Me ajattelemme niin että kunhan varoja riittää, voimme tukea harrastus- ja muuta toimintaa Pipolassa. Se vaikuttaa elämänlaatuun.

Siitä seuraa myös, että henkilökunta, joka Pipolassa työskentelee, kokee työnsä mielekkääksi:

He ovat järjestämässä omassa työssään toisille iloa, laatua ja turvaa.

TAMMIMETSÄT PELASTIVAT – JA TAMMIMETSÄT PELASTETTIIN

Eino Raunion säätiölle oli kova ponnistus saada tilat saneerattua vastaamaan aluehallintoviraston vaatimuksia. Pankki myönsi saneerauslainaa, ja 40 hehtaaria Pipolan metsiä muutettiin luonnonsuojelualueeksi, kertakorvauksella. Näin jokaiseen huoneeseen saadaan kuin saadaankin vessat – ja aikatulussa. Johtaja Antti Lemmetyinen kiteyttää:

Tällä henkilökuntamäärällä, joka täyttää myös viranomaisten mitoitusvaatimukset, Pipolassa jatkuu itsensä kannattava toiminta.

Kiitos Pipolan hienot tammimetsät! Yhtä aikaa pelastuivat sekä Pipola että parisataavuotiset tammet.

Tyyne Helinille aikanaan rakennettu talo toimii nykyisin Pipolan toimistona ja kokoustilana. Kuva: Helena Raunio

Eino Raunion Säätiö on perustanut Kurkijärven rannalle uuden luonnonsuojelualueen ja suurentanut Vähäjärven rannalla jo olevaa luonnonsuojelualuettaan. Suojelualueitten nimi on Pipolan luonnonsuojelualue. Sen perustamisesta tulevat rahat käytetään tuleviin investointeihin.

Kuva: Heikki Raunio

SUOJELLUT TAMMIMETSÄT OVAT PIPOLAN HARVINAISUUS

Sivulla 28 olevassa valokuvassa lapset halaavat suurta tammea. I. K. Inhan ottamassa kuvassa ovat maanomistaja August Helinin tyttäret Hilja ja Tyyne lapsina Pipolan tammimetsikössä.

Vaikka jättimäinen puu on kaatunut jo vuosia sitten, osa sen rungosta on vielä lahoamassa Pipolan tammimetsikössä. Suurimpien puiden ikä saattaa olla jopa 400 vuotta.

Pipolan tilan puolelle ulottunut tammimetsikkö on kuuden hehtaarin alueella ja se on suojeltu. Nykyään sitä kutsutaan myös Heponiemen tammistoksi. Se on tiettävästi myös ainoa Uudenmaan sisämaan tammimetsikkö.

Heponiemi sijaitsee Puujärven pohjoispuolella. Puujärvi, järveen työntyvä Vuoriniemi, Heponiemen tammiston alue sekä järven luoteispuolella olevat Rautlammin ja Sikasuon alueet muodostavat yhdessä arvokkaan luontokokonaisuuden, joka kuuluu *Natura 2000* -verkostoon.

Tammia vain rannikolla

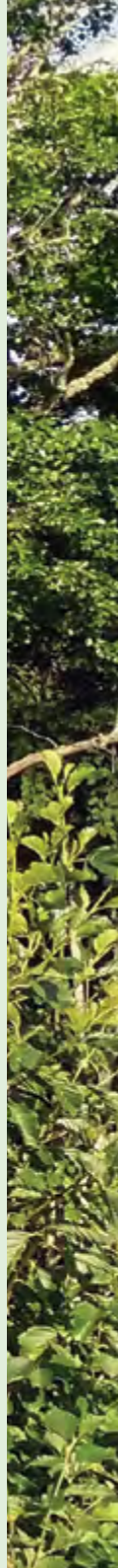
Tammea on maassamme tunnetusti vain eteläisellä rannikolla. Yleensä esiintymät käsittävät vain yksittäisiä puita.

Luontaisesti syntyneessä metsikössä kasvaa eri-ikäisiä metsätammia runkomaisina puina vähintään 20 kappaletta hehtaarilla.

Puut eivät ole ihmisen istuttamia tai puistokarkulaisia, mutta pitkäaikainen yhteiselo niitä arvostavien ihmisten kanssa on taannut niiden olemassaolon.

Jo 1900-luvun alussa näistä tammista kirjoitettiin myös Karjalohjan historiassa. 1950-luvulla keskusteltiin Heponiemen osittaisesta rauhoittamisesta.

Heponiemi päättyi Helsingin Diakonissalaitoksen omistukseen vuonna 1912.

Vanha ja uusi Pipola elää sopusoinnussa keskenään

Pipolan rakennuskannassa yhdistyy luontevasti vanha ja uusi. Yli satavuotiaat rakennukset on saneerattu vuosien varrella asukkaiden harraste- ja vapaa-ajan-toiminnan tarpeisiin. Uudemmat, 1960–1980-luvuilla rakennetut omakotitalot on remontoitu ja asukkaat ovat saaneet huoneisiinsa pesutilat.

Vuodelta 1856 peräisin oleva tilan päärakennus on peruskorjattu ja suuri hirsirakenteinen tupa palvelee monenlaisia tarpeita.

Myös Pipolan pihapiirissä sijaitseva vanha navetta on kunnostettu juhlasaliksi ja käsityötiloiksi.

Kuva: Heikki Raunio

Pipolassa on saneerattu ja rakennettu koko orpokodin 75-vuotisen historian ajan. Kuva: Heikki Raunio

*Pipolan rantasauna.
Kuva: Helena Raunio*

Johtaja Henrik Keskinen ja hallituksen jäsen Marja Wuorinen Pipolan pihalla. Kuva: Heikki Raunio

Tervetuloa Pipolaan!

”Olemme kaikki Eino Raunion säätiön hallituksen jäsenet erittäin lähellä Pipolan arkea. Päätökset tehdään yhdessä”, kertovat Pentti Raunio (vas. takana) Esko-Matti Pulkkinen, Antti Lemmetyinen ja Pekka Pulkkinen. Etualalla vas. Arja Österberg, Laura Österberg ja Marja Wuorinen.

Kuva: Heikki Raunio

Kuva: Heikki Raunio

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

- Edelmann, Lahja 1954. *Heponiemi*.
Diakonissalaitos. SKS:n kirjapaino, Helsinki.
- Kallio, Veikko 2005. *Karjalohja, itsenäisen väen pitäjä*. Karjalohjan Historyyhdistys. Vammala.
- Karjalohjan Kotiseutuyhdistys ry. 2013.
Muistojen Karjalohja 1.
- Karjalohjan Kotiseutuyhdistys ry. 2017.
Muistojen Karjalohja 2.
- Karjalohjan Kotiseutuyhdistys ry. 2019. *Lähde Aikamatkalle*. Verkkosivusto. www.aikamatkakarjalohjalla.fi.
- Neuvonen, Veikko & Vuorenmaa, Tuomo-Juhani & Lintonen, Kati 2016. *I. K. Inha toiveiden mailla*. Maakenki, Helsinki.
- Nyström, Aamu 2011. *I. K. Inha: Valokuvaaja, kirjailija, kulttuurin löytöretkeilijä*. Minerva, Helsinki.
- Uudenmaan liitto 1976. *Karjalohjan vanhat rakennukset 1*. Uudenmaan liiton julkaisuja E 28. Helsinki.

KUVAT

Eino Raunion säätio. Valokuvakansiot ja arkistot.

ARKISTOT

- Eino Raunion säätion ja Pipolan opetus- ja työkodin hallituksen ja valtuuskunnan pöytäkirjoja ja toimintakertomuksia vuosilta 1982–2020.
- Orpojen Ystävien Liitto ry. 1921–1984. *Orpojen Ystävien Liiton liittohallituksen, vuosikokouksien, johtokunnan ja työvaliokunnan pöytäkirjoja ja toimintakertomuksia vuosilta 1921 alkaen 9.3.1984 asti*.

Kuvat: Heikki Raunio

Orpojen Ystävien Liitto ry. 1921. *Orpojen Ystävien Liiton orpokotikomitean kokouksen pöytäkirja ja väliaikainen pöytäkirja.*

Raunio, Aulis 1973. *Orpojen Ystävien Liitto ry:n 60-vuotishistoriikki.* Orpojen Ystävien Liitto ry.

Raunio, Aulis 1983. *Orpojen Ystävien Liitto ry:n 50-vuotishistoriikki.* Orpojen Ystävien Liitto ry.

Raunio, Aulis 2005. *Pipolakoti 60 vuotta.*

Tukiyhteisösäätiön valtuuskunnan ja hallitusten kokousten pöytäkirjoja ja toimintakertomuksia vuosilta 1982–2003.

Tuntematon tekijä 1951. *Opinnäytetyö Pipolan lastenkodista.* Oppilaitos tuntematon.

Tuntematon tekijä; ilmestymisvuosi tuntematon. *Orpojen Ystävien Liiton 25-vuotishistoriikki.* Orpojen Ystävien Liitto ry.

LEHTIARTIKKELIT

Länsi-Uusimaa 21.7.2018: *Pipola saa jatkaa*

HS: Mielipide 8.7.2018: *Nyt tarvitaan kansanliike puolustamaan kehitysvammaisia, Pipolakotia ei saa lakkauttaa*

HS: Mielipide 10.7.2018: *Kiinteistöt eivät vastanneet vaatimuksia (Rinnekoti-Säätiö edustajat)*

Ykkössanomien 14.9.2000: *Karjalohjan kehitysvammaiset esittäytyivät taiteellaan Helsingissä*

KetJu 5/1998: *Annantalon suomalais-virolainen näyttely: ”Tämä näyttää maailmalle, että kehitysvammaisetkin osaavat.”*

Turun Sanomat 6.5.1985: *Kehitysvammaisten opetuksesta syntyi Karjalohjalla sotku*

Länsi-Uusimaa 16.12.1986: *Pipolassa iloisen lämmihenkinen joulujuhla*

Länsi-Uusimaa 13.4.1978: *Uusia rivitaloasuntoja Karjalohjalle*

Länsi-Uudenmaan Sanomat 13.4.1977: *Pipolan hoitokotia ehdotetaan säätiöksi*

Länsi-Uusimaa 9.4. 1974: *Pipolassa opetetaan kehitysvammaisia sopeutumaan yhteiskuntaan*

Kansan Lehti 30.01.1970: *Kuva kertoo kehitysvammaisten maailmasta. Lasten töitä näytteillä Tampereella*

HAASTATTELUT VUOSINA 2019–2021

Haastattelijana Helena Raunio.

Haastattelut tekijän hallussa.

Gunilla Backman, Vantaa, Karjalohja, Espoo

Heljä Järnefelt, Helsinki

Henrik Keskinen, Karjalohja

Antti Lemmetyinen, Espoo

Else-Maj Lindström, Karjalohja

Liisa Mantere, Karjalohja

Anna Nordström, Karjalohja

Esko-Matti Pulkkinen, Turku

Pekka Pulkkinen, Naantali

Aulis Raunio, Tampere

Ilpo Raunio, Turku

Kaarina Raunio, Tampere

Sointu Raunio (ent. Piipponen), Espoo

Maija-Liisa Syrjänen, Karjalohja

Pirjo Viheriäkoski-Lehtinen, Karjalohja

Marja Wuorinen, Antskog

VASTUUNKANTAJIA SADAN VUODEN AJALTA

Orpojen Ystäväin Liiton liittohallituksessa, johtokunnassa, Pipolan lastenkodin ja opetus- ja työkodin johdossa toimineita yhden tai useamman vuoden aikana*

1921–1939

Hanhivaara Pekka, Heikinheimo Anna, Heikinheimo Mikko, Heiskanen Kalle, Hellman Alex, Himanka K. A., Himanka Selma, Johansson Joh., Karvanen Tuomas, Koskinen Emil, Kontio Lyydia, Kontio M., Lehto Laura, Lehtonen Anni, Merikari E., Pakarinen Kaarlo, Pulkkinen Lyydia, Raunio Mikko, Saarinen Lauri, Tavio Aino, Vilkkama Oskari

1940–1949

Eskola Anja, Hanhivaara Pekka, Heikinheimo Anna, Heikinheimo Mikko, Kontio Lyydia, Lehto Åke, Långstedt E., Pakarinen Kaarlo, Saarinen Lauri, Sundqvist Lauri, Okkonen Ines, Pulkkinen Aleks. (Aleksander), Rapo Elina, Raunio Eino, Rusama Heikki, Tavio Aino, Vasula Adele, Vilkkama Oskari, Vuorela Urho

1950–1959

Hanhivaara Pekka, Kontio Lyydia, Korhonen Erkki, Lahtinen Jenny, Lehto Åke, Malk Verner, Majlander Olavi, Moilanen Siiri, Peura Pirkko-Liisa, Pulkkinen Aleks. (Alexander), Pulkkinen Lyydia, Rapo Elina, Raunio Eino, Rusama Heikki, Ruusunen Iida, Tavio Aino, Vasula Adele

1960–1969

Hanhivaara Pekka, Koivula Aura, Korhonen Erkki, Laquist Leo, Lehto Åke, Lahtinen Jenny, Lemmetyinen Teuvo, Majlander Olavi, Malk Verner, Moilanen Siiri, Mäki Kauko, Peura Pirkko-Liisa, Pulkkinen Lyydia, Pulkkinen Reino, Raunio Eino, Raunio Aulis, Rusama Heikki, Ruusunen Iida, Tavio Aino, Vasula Adele, Vanninen Pentti, Vironmäki Matti

1970–1980

Koivula Aura, Lahtinen Jenny, Lankinen Olavi, Lehtomäki Orvokki, Lemmetyinen Teuvo, Malk Verner, Merikallio Reino, Moilanen Siiri, Mäki Kauko, Nousiainen Salli, Peura Pirkko-Liisa, Pulkkinen Reino, Pulkkinen Irja-Liisa, Raunio Aulis, Raunio Ilpo, Sohlman Lea

1980–1984

Lahtinen Jenny, Lankinen Olavi, Lehtomäki Orvokki, Merikallio Reino, Mäki Kauko, Nousiainen Salli, Peura Pirkko-Liisa, Pulkkinen Irja-Liisa, Raunio Aulis, Raunio Ilpo, Sohlman Lea

1990–1999 Eino Raunio säätiön hallituksessa, valtuuskunnassa ja Pipolakodin johtokunnassa toimineita

Kotiranta Pirkko, Lankinen Ilmari, Lankinen Juha, Lankinen Olavi, Lappalainen Ari, Latvala Timo, Lehmusojä Marja-Leena, Leidenius Raili, Matikka Leena, Mäki Kauko, Nurmi Pirkko, Oinonen Seppo, Peltomaa Miikka, Peura Pirkko-Liisa, Pulkkinen Pekka, Raunio Antti, Raunio Aulis, Raunio Ilpo, Raunio Mikko, Rinkineva Timo, Rusama Timo, Ruusila Kirsti, Sarvilinna Teppo, Silén Matti, Sivonen Markku, Visuri Mirja, Wuorinen Marja, Österberg Arja

2000-luvulla Eino Raunio säätiön hallituksessa ja valtuuskunnassa toimineita

Aaltonen Seija, Kotiranta Pirkko, Laaksonen Sari, Lankinen Olavi, Lappalainen Ari, Lemmetyinen Antti, Matikka Leena, Mäki Kauko, Niemelä, Markku, Nousiainen Kristiina, Nurmi Pirkko, Oinonen Seppo, Peltomaa Miikka, Pulkkinen Pekka, Raunio Antti, Raunio Aulis, Raunio Ilpo, Raunio Mikko, Raunio Pentti, Raitasuo Seija, Rusama Timo, Ruusila Kirsti, Sarvilinna Teppo, Silén Matti, Sivonen Markku, Vanninen Pentti, Visuri Mirja, Wuorinen Marja, Österberg Arja, Österberg Laura

Nykyinen hallitus

Puheenjohtaja Antti Lemmetyinen, jäsenet Pekka Pulkkinen, Pentti Raunio, Marja Wuorinen, Arja Österberg, Esko-Matti Pulkkinen, Laura Österberg

Pipolan johtajat

1945–1946	<i>Iida Leppiniemi</i>
1946–1947	<i>Iris Uusitalo</i>
1947–1954	<i>Fanni Knuuti</i>
1954–1956	<i>Katri Nevalainen</i>
1956–1963	<i>Fanni Knuuti</i>
1963–1/1970	<i>Marita Pulkkinen</i>
2–3/1970	<i>Fanni Knuuti</i>
4/1970–1998	<i>Marja Wuorinen</i>
1998–2018	<i>Tiina Flygare</i>
2018–	<i>Henrik Keskinen & palveluvastaava Pirjo Viheriäkoski-Lehtinen</i>

*Tietoja puuttuu 1930-, 1980-, 1990- ja 2000-luvuilta.

KODINOMAINEN PIPOLA KUTSUU ASUMAAN

Kehitysvammaisten Pipolakoti sijaitsee luonnonkauniin Puujärven rannalla Karjalohjalla tammimetsien suojassa. Pipolakoti täytti 75 vuotta vuonna 2020.

Pipolakodin synty on osa kehitysvammaisten historiaa. Kansalaissodan jälkeen käynnistynyt orpojen lasten auttaminen johti lastenkodin perustamiseen vuonna 1945. Silloin kehitysvammaiset orpolapset olivat kaikkein hädänalaisimpia.

Yksityisten henkilöiden aktiivisuudesta ja epäitsekkydestä alkanut auttamistyö on kantanut hedelmää: toimintaa on jatkettu sekä sopeuduttu yhteiskunnan ja lainsäädännön muutoksiin.

Nykyisin Eino Raunion säätiön ylläpitämässä Pipolakodissa on asuinpaikkoja 27 ja henkilökuntaa 21 henkeä. Säätiö pitää huolen rakennuksista ja on remontoanut alueen omakotitaloihin jokaiselle asukkaalle asianmukaiset tilat.

Pipolakodin asukkaat ovat saaneet asua kodinomaisessa ja turvallisessa ympäristössä kymmeniä vuosia – ja haluavat asua edelleenkin.

Historiallisesti merkittävällä Pipolan tilalla on satojen vuosien aikana vieraillut maamme merkkihenkilöitä, kirjailijoita ja taiteilijoita. Niinpä Pipola on osa myös Karjalohjan historiaa. Pipolan tarina kannattaa kertoa.

PIPOLAKOTI

75 VUOTTA 2020